

Dissertatio inauguralis, de imaginatione : et praecipue ejus de viribus in morbis inducendis et sanandis, quam ... eruditorum examini subjicit Robertus Lidderdale, Scotus.

Contributors

Lidderdale, Robertus.
Francis A. Countway Library of Medicine

Publication/Creation

Edinburgi : Apud Alex. Smellie, 1796.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/vu6axcvz>

License and attribution

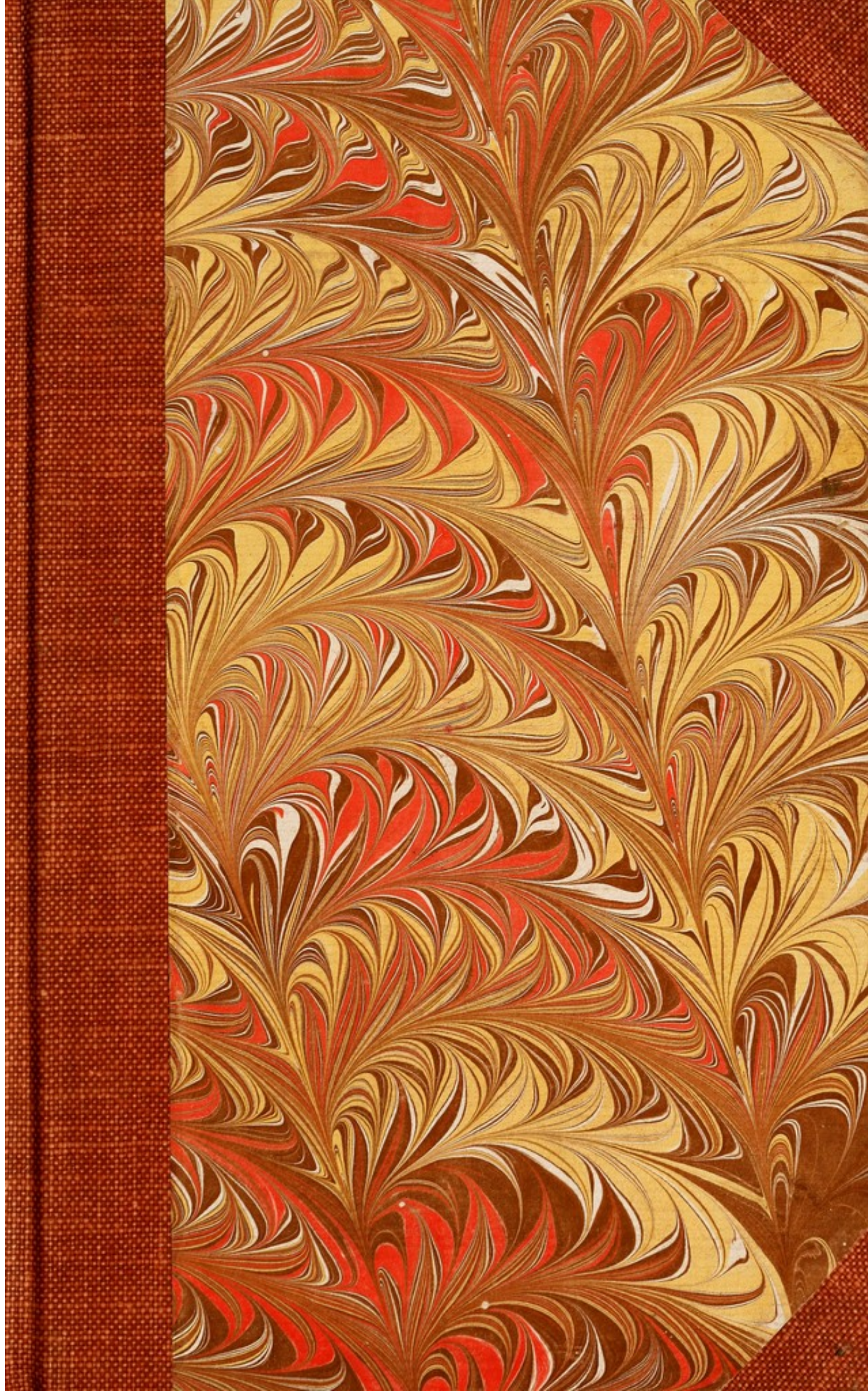
This material has been provided by This material has been provided by the Francis A. Countway Library of Medicine, through the Medical Heritage Library. The original may be consulted at the Francis A. Countway Library of Medicine, Harvard Medical School. where the originals may be consulted. This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
Open Knowledge Commons and Harvard Medical School

DISSERTATIO INAUGURALIS,
DE
IMAGINATIONE;
ET PRÆCIPUE EJUS DE VIRIBUS IN
MORBIS INDUCENDIS ET SANANDIS.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1891

GEORGE B. BIRD & S. N.

LIBRARY

OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1891

LIBRARY

OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1891

LIBRARY

OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1891

DISSERTATIO INAUGURALIS,
DE
IMAGINATIONE;
ET PRÆCIPUE EJUS DE VIRIBUS IN
MORBIS INDUCENDIS ET SANANDIS;

QUAM,
ANNUENTE SUMMO NUMINE,
Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,
D. GEORGII BAIRD, S. S. T. P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ Praefecti;
NEC NON
Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu,
Et nobilissimae FACULTATIS MEDICÆ decreto,
PRO GRADU DOCTORIS,
SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS
RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini subjicit
ROBERTUS LIDDERDALE,
SCOTUS.

Ad diem 12. Septembris, hora locoque solitis,

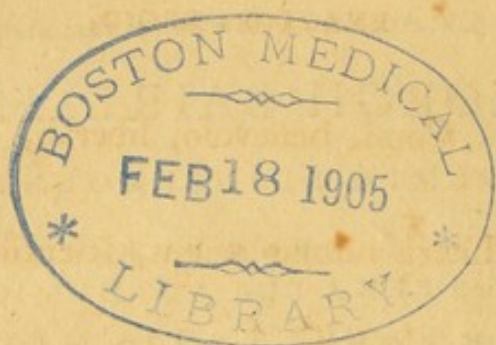

EDINBURGI:
CUM PRIVILEGIO,
APUD ALEX. SMELLIE.

1796.

Viro eximio

GULIELMO OLIPHANT,

ARMIGERO,

Portorii apud Letham

EXACTORI REGIO,

Comi, benevolo, liberali,

Literis humanioribus, scientiis,

Et,

Omnibus denique mentis dotibus,

Quae illum amicorum delicias reddant,

Ornato;

Pro amicitia,

Qua se, per plures annos, benignissime

Dignatus est:

Itemque,

720 21110

QUARTER MOON OF THE YEAR

The Calendar

ALPHABETICALLY

JACOBUS CRISTIANUS

Printer and Publisher

For the Proprietors

Quartus Crispius

1840

Harvard

Second Edition

Quartus Crispius

Third Edition

Quartus Crispius

Fourth Edition

Quintus Crispius

And the proper for the year 1840

Quintus Crispius

Quintus Crispius

ROBERTUS LINDERDAL

1840

Itemque,

Viro carissimo,

JACOBO CRIRIE, A. M.

Qui

Teneros illi pueriles annos

Optimis disciplinis,

Boni amore,

Honesti studio,

Sedulo instituit;

Ætatis juvenilis

Amico fido, liberali;

Opusculum hocce,

Animi illis propter beneficia semper devincti,

Monumentum quidem pertenuæ

Sacrum voluit

ROBERTUS LIDDERDALE.

JACOBO GRILLI, A.M.

IMACULATA

Tempus illi perit

Tempus illi perit

Tempus illi perit

Tempus illi perit

Tempus illi perit

Tempus illi perit

Tempus illi perit

Tempus illi perit

Tempus illi perit

Tempus illi perit

Tempus illi perit

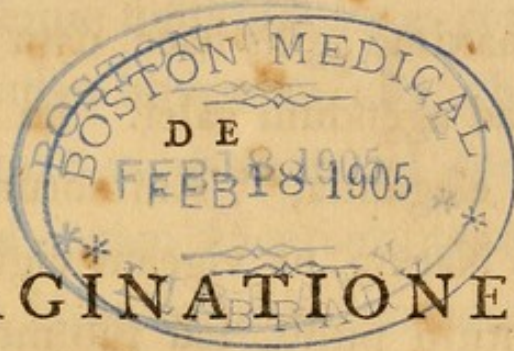
Tempus illi perit

Tempus illi perit

Tempus illi perit

Tempus illi perit

DISSERTATIO INAUGURALIS,

IMAGINATIONE;

ET PRAECIPUE EJUS DE VIRIBUS IN
MORBIS INDUCENDIS ET SANANDIS.

“ **I**MAGINATIO est facultas, qua homo
“ “ varias res, quas memoria recondide-
“ rat, ad arbitrium suum conjungit, dividit,
“ et novo ordine disponit; veluti si mixtis
“ et compositis, viri et equi, mulieris et
“ piscis, formis, Centaurum aut Sirenem sibi
“ finxerit *.”

Imaginationem, nec dignitate nec utilita-
te, ulli humanae mentis facultati cedere,

A

omnes

* GREGOR. Conspectus Med. Theor. Vol. I. p. 158.

omnes consentiunt. Omnium certe facultatum maxime agilis haec, nam fere semper agit, et ad agendum valet. Ita Cicero solita dixit elegantia, “ Animorum est ea vis
“ atque Natura, ut vigeant vigilantes nullo
“ adventitio pulsu, sed suo motu, incredi-
“ bili quadam celeritate. Quae est enim
“ forma tam inusitata, tam nulla, quam
“ non sibi ipsi animus posset effingere? ut
“ quae nunquam vidimus, ea tamen forma-
“ ta habeamus, oppidorum situs, hominum
“ figuras. Nihil est enim de quo cogitare
“ nequeamus. Cum desertus etiam ani-
“ mus languore, vel somno corporis, tum
“ agitur ipse per se.”

Imaginationi debemus poësin, picturam, sculpturam, denique omnes quaecunque elegantes ac liberales artes vitam excolant et ornent. Ab eodem quoque fonte, ratione regente et adjuvante, profluxit flumen illud scientiae, quod nunc tam vastum et amoenum contemplamur et veneramur, humani monumentum ingenii inclytum, perenne. “ Neque folis poetis (verba sunt
“ Gregorii)

“ Gregorii) utilis facultas ; quippe cujus
“ species, rerum similitudines et convenien-
“ tias, a vulgo hominum non observatas,
“ fingat, quaerat, detegat, ad conjecturas
“ primo, ad veram scientiam, tandem per-
“ ducens. Huic forsitan Neutonum pari-
“ ter ac Homerum debemus.” Imagi-
“ natio (ait cel. Steuart) est magnum ho-
“ minibus agendi principium, praecipua-
“ que, per quam augeatur humana virtus et
“ scientia, causa. Cum maxime delectetur
“ in pingendis menti rebus et hominibus,
“ quam quos vidimus adhuc, vel forsan
“ unquam extiterint, perfectioribus ; obstat
“ quo minus contenti essemus forte, qua
“ nunc fruamur ; vel iis quae jam consecu-
“ ti fuerimus ; nosque, quo majora, altiora
“ et praestantiora, appetamus urget *.”

Omnes, quos Imaginatio pariat, effectus
indagare, et eruere, opus certe nobilissimum,
magnique momenti. Hi tamen ita sunt
multiplices, tota hujus rei investigatio tantis
premitur

* STEWART'S Elements of the Philosophy of the
Human Mind.

premitur difficultatibus, tam undique ardua, ut vix, aut ne vix quidem, sperare liceat auctorem, qui id conficiat, cito oriturum. Auctores minime, de hac re, pro magnitudine et utilitate, haecenus differuerunt. Quaedam de Imaginatione saepissime memorata et optime nota, fere illustrare conati; dum alia, haud levioris momenti, paullo tantum difficiliora, vel magis quasi remota, omnino neglexerint, vel quam levissime tetigerint. Mihi quidem verosimile videtur, illos non semper, nec etiam saepe, quantenus hujus imperium facultatis pateat, intellexisse.

Plurimum forsan ad hanc promovendam investigationem conferret, si philosophi minus late vagarentur, et singulares ad hanc pertinentes res diligentius exquirerent, et accuratius perpenderent. Omnes enim inter se tam arcto nexu conjunctae partes, ut quodcumque novi et utilis in aliqua, vel sit patefactum, vel inventum, parte, lucem omnibus affundet. Sic vir ille felix, cui tale contigerit, non solum ad nova, et majora adhuc, indaganda et eruenda incitetur, sed

sed omnes homines, quamcunque hujus orbis explorantes regionem, ad loca quasi magis edita tollantur. Est ea autem natura mentis humanae (talem sapientissimus rerum parens finxit) quod Sallustius de Catalina eleganter dixit, illam, “ incredibilia, “ nimis alta cupere.”

Una hujusce rei pars, (vis nempe qua Imaginatio ad mentis vel corporis valetudinem, sive bonam, sive malam, afficiendam pollet,) et cujus indagatio plurimum medicinae certo, multumque forsan philosophiae humanae mentis, interesset, adhuc fere inculta jacet. Nec quidem omnino ignota vel neglecta fuit : illius enim meminit, et eam philosophis, praesertim tamen medicis, vir summus Verulamius commendat. In primo quarti libri capite praestantis, “ de dignitate et Augmentis Scientiarum” operis, ubi de nexu, qui mentem inter et corpus intercedat, de effectibusque, quos in sese invicem producant, agitur, ita dixit. “ Nemo enim Medicus est paullo prudentior, “ quin *accidentia animi*, ut rem maximi
“ ad

“ ad fanationes suas momenti, quae omnia
 “ alia remedia, vel plurimum adjuvent, vel
 “ impediunt, consideret et tractet. Ad ali-
 “ ud quidpiam, (addit) quod huc pertinet,
 “ parce admodum, nec pro rei vel subtili-
 “ tate, vel utilitate, inquisitum est; qua-
 “ tenus scilicet (missis affectibus) ipsa Ima-
 “ ginatio animae, vel cogitatio perquam fixa,
 “ et veluti in fidem quandam exaltata, va-
 “ leat ad immutandum corpus imaginan-
 “ tis?” Eadem quoque res, in aliis suorum
 operum locis, notatur. Sic in libro, cui
 titulus “ Sylvae Sylvarum,” sunt haecce
 verba. “ Nobis indubium est Imaginatio-
 “ nem acrioresque affectus plurimum va-
 “ lere in corpus Imaginantis *.” Alii quo-
 que scriptores ejusdem meminerunt.

Fere tota etiam medicinae praxis, inter
 rudes populos, a tali vi Imaginationis in
 corpus, pendet. Herbis, sponte circumnas-
 centibus, nonnunquam quidem utuntur; nec
 dubitare liceat, illas, physicis quibus instru-
 antur

* BACONIS Sylv. Sylvar. Centur. X. pag. 500. Edit.
 Wetsten. Amstelodam, 1694.

antur dotibus, haud raro proficere: Mihi tamen verosimilius videtur, effectus, quoscunque produxerint utiles, pompae, qua adhiberi solent, supersticiosae potius tribuendos. Quomodo aliter rationem reddere speremus, cur quaedam olim tam celebres, a hominibus doctioribus et magis excultis, ut inutiles omnino negliguntur et contemnuntur. Amuleta autem, incantamenta, Musice, pro rebus variata, praecipua fere quibus fidunt remedia.

Sed dum tot, quam fit nobilis haec indagatio, et utilis, nobis fidem facere conferant, ipse Verulamius confitetur eam imprimis difficilem. “ Inquisitio (inquit) nobilis profecto esset usûs ; sed (ut ait Socrates) natatore Delio indiget ; nam mergitur in profundo.” “ Sentio tamen (verba sunt summi Boerhaavii de animi morbis acturi) in hac parte magnam difficultatem ; nam, in hoc interno homine, non occurrat inflammatio vel suppuratio, sed mutata cogitatio, qua unus se putat mutatum esse in lupum, alter in vaccam, tertius se
“ totum

DE IMAGINATIONE.

“ totum stramineum esse ; huc etiam refe-
“ rantur omnes morbi eruditorum, Melan-
“ choliae, Epilepsiae, Apoplexiae, et Con-
“ vulsionum origo et progressus. Haec
“ vero materia, a multis medicis, valde fuit
“ neglecta ; nam quaesiverunt horum mor-
“ borum originem in sanguine, in lymphâ,
“ in aliis humoribus ; pro medela laudant
“ lanceolam chirurgicam, clysmata, emplaf-
“ tra et paucas quasdam formulas *.” His-
ce tantis forsan difficultatibus tribuendum,
rem adhuc tam parum excultam.

Nec quidem mihi in animo est, de om-
nibus, quos Imaginatio in corpore ostendat,
effectibus hic differere. Nam, summae certo
in me foret arrogantiae, si meipsum ad hanc
rem, pro dignitate, investigandam, parem
putaverim ; praeterea, hoc me longius tra-
heret, quam finibus tali tentamini praescrip-
tis conveniat. Quantam ad paucos mor-
bos inducendos, et gravandos, sanandos, et
leniendos vim habeat Imaginatio, id solum
statuere nitar. Dicendum tamen, non so-
lum

* Boerhaav. de Morbis Nervorum sub initio.

lum morbos, quibus primo corpus obnox-
ium, sed illos etiam, qui mentem primo prae-
cipueque afficere videntur, intelligi velim.
Ante tamen quam propius ad hanc rem
accedam, paucis, annon fides Imaginationi
revera detur, quaerere ; et quaedam de nexu
Imaginationis cum pathematibus differere,
par videtur.

Multum inter Metaphysicos nuper agita-
tum, num scilicet fides actionem Imaginati-
onis comitetur unquam. Quaestio haec haud
parvi momenti ; et cum, ad res de quibus hic
agitur, multum pertineat, diligentius perpen-
dere, par omnino videtur. Vir summus,
et de philosophia humanae mentis optime
meritus, D. Reid asserit, nullam unquam
fidem, ideam, quacum Imago occupetur,
comitari ; opinionem quam, omnes fere
qui praeierunt philosophi tenebant ; et pluri-
mi qui nuper scripserunt, amplectuntur et
vinditant. Quidam etiam auctores Memori-
am inter et Imaginationem hoc discrimen
posuerunt, actiones memoriae fidem comi-

tem semper, actiones Imaginationis nunquam habere, dicentes.

Haecce sententia, seculorum auctoritate firmata, nuper a philosophis paucis non parvi nominis, re omni cura et attentione perquisita, in dubium vocata est. Inter eos eminet *D. Steuart*. Vir hic egregius, a sententia aliorum modeste et diffidenter, ut par est, discrepat; suamque et multis, et ingeniosis, ratiociniis, et illustrationibus quibusdam, et elegantissimis, et rei accommodatis, tueri, et stabilire nititur.

Scriptores memorant, et omnes fere notarunt, mentes quorundam, per annos teneiores, fide manes, hisque similes, tenues et exiles formas, revera existere, tam alte penetratas fuisse; ut ii, ne quidem brevissimum tempus, soli in tenebris permanere auderent; etiamsi probe noverant, quae timebant, nunquam extitisse. Cel. Reid exemplum huiusmodi, quod ipse viderat, profert. “ Virum
“ novi, qui dummodo sol terris affulgeret,
“ vel amici adessent, ineptias vulgi de manibus
“ omnimodisque spectris, nocte gaudentibus,
“ bus,

“ bus, tempfiffet, et rififfet; attamen qui, folus
“ in conclavi fomnum inire, immo folus in-
“ gredi aufus nunquam.” Sicque de eo ratio-
cinatur idem, “ Licetne dicere tantum illius
“ timorem a nulla fide periculi oriri? Mi-
“ nime vero; attamen a philofophia edoc-
“ tus fuerat, et credidit ipfe, nihilo ma-
“ gis periculum inter opaca noctis, ei foli,
“ quam luce aut amicis praefentibus, metu-
“ endum. Hic fafae quaedam et ineptae
“ opiniones, quibus nutrix, ipfa nimis cre-
“ dula, mentem credulam imbuerat, tam
“ penitus infediffent, ut vitae rationem re-
“ gerent, nec philofophiae difciplinis, nec
“ fua prudentia, nec amicis confiliis delen-
“ dae.” Auctor hic egregius rei quoque
meminit alius, quae priori fimilis, fuae fen-
tentiae prorfus adverfa videtur. “ Plurimi
“ homines (ait) a fumma turris corona, ali-
“ ufve editiffimi loci faftigio, quamvis ipfi
“ fe credunt omnino tutos, defpectare ne-
“ queunt*.” Modus facillimus, fimplicif-
simus, pariter et optimus, me faltem iudice,
hujufce

* REID'S *Effays on the Intellectual Powers of Man*.

hujusce rei explicandae fide Imaginationi strenue agenti data nititur.

Nonne quoque a somniando argumentum pro eadem sententia afferre licet? Somniando quidem, facultas haec efficitrix, inter res sibi maxime secundas, agit. Caeterae fere omnes facultates, nisi forsan memoria intellectus dictae, corporis instar, otio frui videntur. Voluntas nil amplius imperat. Imagines, quaecunque menti obversentur, maxime vividae fiunt: In iis intuendis homo totus est, scilicet qui, ut res postulent, agit; auctorem, qui vigili placuerat, admiratur adhuc; vel jucundis gratisque amici colloquis delectatur.—Mihi omnino probabile videtur talia saepe dum vigilemus fiant. Nonne poeta, phantasiae alis sublimis raptus, novos orbes, quos ad arbitrium finxerit, veros aliquando esse credit? In illis, omnibus sollicitudinibus et curis, quae caeteros mortales exagitant, angant, terreant, ille omnino vacuus, late spatium gaudet. Nunc montes, alium super alios, ad coelum usque ascendentes videt: summa eorum cacumina, nive geluque

geluque rigentia, vel nubibus atris densiffimis obvoluta, voluptate, grata cum magni rerum opificis reverentia mixta, aspicit, miratur: nunc flumina quae praeterfluunt vasta contemplatur; five illa ventis agitata tument, seu quieto placidoque cursu ad mare volvunt undas: nunc campos longe lateque patentes, hominum boumque laboribus, et Bacchi Cererisque donis laetos ridentes, pervagari mavult. Domina De Stael, femina nobilis, quae et ingeniose et elegantissime, de vita et scriptis J. J. Rousseau differuit, dicit virum hunc illustrem, tam musis carum, “Semper somniasse potius quam vixisse;” “nam Imaginatio nimium potens, imperio rationis et judicii neglecto, pariter et contempto, vitae modum ei omnino rexit it*.”

Mihi verisimile videtur ardorem pugnae tam mirabilem, qui tam multa millia militum accendit, et eos omnium voluptatum vitae, et terrorum mortis pariter immemores ad

* M. De STAEL on the Life and Writings of J. J. Rousseau.

ad praelium committendum urget, fidei, quae ideas Imaginationis saltem vividiores comitatur, tribuendum. Nonne sic concipere licet, Imaginationem militis ante certamen initum, magna praemia laborum quae post faustum et felicem exitum accipiet, et gaudia quibus postea cum amata conjuge et caris liberis fruetur, saepe sibi depingere gestire? Ita omnes animi affectus, quo munia peragant, accenduntur: Illorum actione quasi reflexa Imaginatio ad nifus adhuc majores excitatur: quo fit ut ejus ideae magis vividae ad decipiendum aptiores evadant, donec tandem veri speciem omnino sibi comparent: affectus crescunt quoque magis magisque, et illius et horum denique viribus conjunctis, et ad summum perductis, mentem, nunc sui parum compotem, quocunque velint, secum rapiunt.

In coetibus frequentibus, cum res qualescunque, quae Imaginationem accendunt exaltantque, exhibentur, nonne hanc sententiam firmatam ulterius videamus? Quomodo enim effectus, a tragoedia in theatro exhibita

exhibita provenientes, aliter explicare possumus? De effectibus tragoediae, et de modo quo nascantur, multa a variis, nec parvi nominis auctoribus, dicta, disputata, ratiocinata sunt; sed mihi, fatebor, res haud explicanda videtur, nisi prius concedatur fidem, utcumque brevem, Imaginationem valide agentem comitari. Historia a summo Boerhaavio relata, doctrinam hanc, me iudice, haud parum firmat. “ Virum novi (inquit) de quo vere dici posset, quod esset
“ justus et propositi tenax, nec ullo metu
“ imminentis hostis, nec mobilitate vulgi
“ frangeretur: ille invitatus Amstelodamum
“ videbat, ea occasione, in theatro scenico,
“ personam qui representaret Agamemnona,
“ cum unica ejus filia immolaretur: certe
“ vir, cui hae partes demandatae sunt, celebris Adamus Caroli ad illud quasi a natura factus videbatur, ita ut (quod ille philosophus postea mihi fassus est,) simulac videret hominem ingredientem cum tali
“ facie ac gesticulatione, antequam verbum
“ lum adhuc loqueretur, gelidum cucur-
“ risse,

“ riffe, per offa tremorem ; fed quando in-
“ cipiebat loqui, tunc magnus nofter philo-
“ fophus lacrymabatur, licet huc veniffet ut
“ ineptias et figmenta aliorum rideret. En
“ (pergit ille), hîc oftenditur res falſa ; ani-
“ mus ad gravitatem eſt compoſitus ; et ta-
“ men talis vir permovetur *.” Nonne hinc
concludere licet Imaginationem fortem, for-
titerque munia obeuntem, non ſolum fidem
aliquando comitem habere, verum etiam
ſuperare poſſe fidem, quam antea habueri-
mus ſatis perfectam, ea, quae nunc ſpecte-
mus et doleamus, nec vera eſſe, nec fuiſſe
unquam.

Res quaedam adhuc manet memoranda,
quae ad hanc litem dirimendam haud pa-
rum conferat ; cujuſque, ab iis quae hac
diſſertatione tractantur, praefertim memi-
niſſe ducor. Nonne morbi haud pauci, in-
ter quos eminent hypochondriaſis, melan-
cholia, mania, a fonte memorato originem
ſaepius ducunt ? Nonne veriſimile eſt quo-
que epilepſiam, hyſteriam alioſque quosdam
morbos

* Boerhaav. de Morbis Nervorum, p. 517.

morbos spasmodicos dictos, hinc etiam aliquando oriri? Sententiam de tali origine morborum, quam hic solum enunciavi, quibusdam argumentis postea stabilire conabor.

Natura, tam arctis vinculis, Imaginationem et pathemata mentis conjunxisse videtur, ut haec plurimum ab illa pendent.—Nec haec sententia nova, quanquam minimum notata, nec pro dignitate et utilitate exquisita. Quidam philosophi, inter quos Baconem annumerare lubet, ejusdem meminerunt. Ita ab auctore illo perillustri, quanquam non in omnibus forsan accurato, in opere egregio, “*de augmentis et dignitate scientiarum,*” dicitur: “Sensus idola omnigena phantasiae tradit, de quibus postea ratio judicat; et ratio vicissim idola electa, et probata phantasiae transmittit, priusquam fit executio decreti. Siquidem motum voluntarium perpetuo praecedit, eumque incitat phantasia. Adeo ut phantasia sit utrique, tam rationi quam voluntati, instrumentum commune. Neque vero me-

“ rus et nudus internuncius est phantasia,
“ sed auctoritatem haud exiguam vel ac-
“ cipit vel usurpat.”

Sed praeter auctoritatem, sunt et aliae rationes, quo credamus arctissimum inter Imaginationem et pathemata interesse nexum. Ubicunque pathemata saepe et vehementer agunt, ibi quoque Imaginationem actuosam et validam observemus. Junioribus haec facultas agilis, vivida, vaga, inconstans; ita pathemata saepe et acriter saeviunt; per breve tamen durant, facile mutabilia. Hoc, inter homines rudes, incultos, barbaros, insignius adhuc, quam inter populos excultos magisque politos, conspiciere licet. Illis Imaginatio velox, vivida, ardens; pariter pathemata facile excitanda, cito pacantur. Probe equidem scio viros quosdam, qui, cum per longinqua maria, itinera fecerint, vel terras procul a nostris semotas lustraverint, nobis historias retulerunt hominum barbarorum, ad pathemata praesertim vehementiora proclivium, qui nec postea leniundi, nec placandi. Fas sit tamen dicere, plurimos eorum, qui talia aut viderunt

runt aut vidisse finxerunt, in aliis plerumque rebus, indicia animi ad res augendas et exornandas nimium proni, haud dubia ostendisse. Ingenue nos nonnunquam certiores fecerunt, miseros illos homines magnas injurias passos : alias perspicuum est omnino eos, a minoribus injuriis saepius repetitis, majores deinceps metuisse. Porro liquet res minimi per se quidem momenti, pro lubitu facultatis hujusce efficitricis, novas induere formas, aliosve accipere colores posse. Nonne infantes puerique causis ut nobis videtur vanis, levibus, frivolis inducti, odium, vel ut dici solet *antipathiam*, quosdam adversus homines suscipiunt, quae ad finem vitae usque perduret, nec ratione propria contra nitente, nec ullo aliorum consilio evellenda, nec minuenda ? Maxime tamen iniquum foret dicere, pueros infantescve ad pathemata vehementiora pronos, vix postea placanda. Si longius eodem progredientes tramite adolescentiam, aetatem virilem, et senilem, miramque semper phantasiae et pathematum convenientiam, singulis aetatibus pro-

propriam, spectemus; plures exinde derivatae rationes nostram sententiam magis magisque firmarent.

Proxime notare liceat, quodcunque Imaginationem magis agilem vividamque reddere, id etiam pathemata et frequentius et vi majore agere incitare. Vires vini, ad Imaginationem excitandam et augendam, optime notae, a poetis saepe dulcissimis celebratae sunt carminibus.

Quo me (sic Horatius cecinit) Bacche, rapis tui
Plenum? quae nemora, aut quos agor in specus,
Velox mente nova?

Nil parvum aut humili modo,
Nil mortale loquar, dulce periculum est,
O Lena e, sequi Deum
Cingentem viridi tempora pampino.

Ille liquor (ait Tibullus) docuit voces inflectere cantu.

De viribus vini, ad pathemata excitanda, longius nunc differere prorsus ineptum; nam omnes, hoc fatis superque stabilitum, jam uno ore confitentur et dolent. Rei tantum meminisse liceat, quae, ad illam de qua hic agitur, pertinere videtur. Plurimi
homines

homines cum unum alterumve vini poculum biberint, vel satis quo grate excitentur et caleant, sensum malorum et incommodorum, quibus alii afficiantur, acriorem quam antea ostendunt ; vel res, quae aliis prosperae et felices evenerint, majore cum voluptate cernunt. Sensus hic acrior, *sensibilitas* dicta, ab Imaginatione maxime pendere videtur. Vir celeberrimus Laurentius Sterne, nexum qui Imaginationem inter et sensibilitatem intercedit, in meditationibus suis de Galliae carceribus, eleganter et optime illustravit *.

Constat quoque, homines mero calentes, musices et eloquentiae vires plus sensisse, quam si prius liquorem gratum non gustassent.

Musice mentem in humanam multum pollet ; Imaginationem ciet et auget ; pathemata excitat, intenditque. Summus rerum parens quidem quibusdam mentem ita finxisse, vel organa auditui inservientia, ita fabricasse videtur, ut voluptatem vel dolorem quam caeteri homines majorem a musice accipiant,

* STERNE's Sentimental Journey.

accipiant. Hac tamen omnes magis minusve commoveantur.

Musice, inter omnes fere barbaras nationes, ad morbos sanandos valuit; nusquam autem magis quam inter Graecos. Hoc fere solo remedio nixus Æsculapius plurimos morbos sanavit, plurimos lenivit, illamque tantam sibi famam comparavit, quae ad haec usque nostra fera tempora pervenit, ad secula remotiora adhuc permanfura. Vir quidem clarus D. le Clerc affirmare non dubitavit, historias, quas Galenus de miro hujus in morbis sic sanandis successu memoriae prodidit, ineptas et omnino falsas; sed mihi potius verisimile videtur, illas rebus revera factis niti; at, labentibus seculis, plurimum amplificatas et exornatas fuisse.

Vires illius in Imaginationem tam bene notae, ut vafri credulitatem et ignorantiam populi ad suum quaestum convertere callidi, saepius iis fuerunt usi. Sic Musice semper a viro, paucis abhinc annis, celeberrimo Mesmer, et a discipulo suo Desflon, usurpata fuit, quo ea vim, ut dixerunt, "*Magnetismi*

tismi Animalis, magis magisque intenderet.”

Philosophi et medici, quibus a Rege Galliae mandatum fuit, ut vires *Magnetismo Animalis* a fautoribus tributas, veras an falsas, observationibus et experimentis rite factis, indagarent, nos certiores faciunt:

“ Illos instrumentum musices, Anglice

“ *Piano Forte* dictum, in quodam conclavis

“ angulo, in quo *processus*, ut vocatur, *Ma-*

“ *gnetismi* fiat, collocare, varieque, nunc ra-

“ pide nunc lentius, modulari; vocisque hu-

“ manae harmoniam quoque suaves organi

“ modulos saepius comitari, vimque auge-

“ re.” D. Deslon iisdem viris quoque dixit,

“ sonum (quod theoriae a preceptore tra-

“ ditae omnino convenit) *Magnetismum*

“ etiam deducere (conduct); et solum opus

“ esse, quo fluidum huic organo impertia-

“ tur, ut prope id virgulam ferream pona-

“ mus; eum etiam qui organum module-

“ tur, aliquid ejusdem fluidi suppeditare;

“ hocque fluidum per sonos iterum omnibus,

“ qui *Magnetismi* participes fieri velint, red-

“ di.”

Nec

Nec minores tamen vires musices ad pathemata cienda. Observemus enim semper fonos ibi pathemata facillime excitare et maxime intendere, ubicunque Imaginatio agilissima et fortissima. Inter populos rudes et incultos, musice maximos, plane miros effectus nonnunquam praestat. Si quando praelium ineundum, animi feroces, per fonos organorum bellicorum asperos, ad iras regi nescias, et ad quendam quasi furorem accendi solent; certamine redeuntibus soni pacis, dulces gratique, iras paulatim molliunt minuunt, tandemque omnino sopiunt.

“ Vix dici potest (ait Cicero, in libro de legibus secundo,) quanta sit vis musices in
“ utramque partem; nam, et incitat langu-
“ entes, et languefacit incitados, et tum re-
“ mittit animos, tum contrahit.”

Orpheum, Linum, Amphiona, aliosque qui, primis Graeciae temporibus, florebant, — eos tam claros, celebresque evasisse, viribus musices ad pathemata excitanda et regenda magistribuendum puto, quam quod adhuc
multum

multum in ejus artis peritiam, et ovementum fuerat*.

Nec minus quam musice eloquentia semper exculta effectus quam maxime mirabiles saepissime praestitit.—Unde igitur hi tanti illius effectus nati? Nonne Imaginationem primo eloquentia excitat, auget, deinde, ea adjuvante, vel per eam (si ita loqui liceat) pathemata movet et accendit? Hic iterum summum Baconem, qui eidem favet sententiae, citare lubet. “ Estque, si
“ quis altius rem penetret, officium et mu-
“ nus rhetoricae, non aliud quam ut ratio-
“ nis dictamina phantasiae applicet et com-
“ mendet, ad excitandum appetitum et vo-

D

“ lun-

* Summus Baco Verulamius, de sapientia veterum differens, talem qualem poetae Orpheum memorant, nunquam re vera existitisse asserit. Ei magis verisimile videtur, vetustissimos Scriptores per Orpheum, philosophiam; perque historiam de illo traditam, philosophiae progressus vimque qua illa pollet ad hominum mentes, grate alliciendas, demulcendas, expoliendas, adumbrare voluisse. Sed non sine maxima illustris viri verecundia, a tali sua sententia discreparem. Multo et simplicius et probabilius explicandum puto, si Orpheum revera existi-
tisse,

“ luntatem *.” Alioque dicit loco. “ Finis
 “ denique rhetoricae est, phantasmia opplere
 “ observationibus et simulacris, quae rationi
 “ suppetias ferant, non autem eam oppri-
 “ mant.” Iterumque, Lib. 5. C. 1. “ Haud
 “ humile quidem regnum phantasiae in
 “ persuasionibus, a vi eloquentiae insinua-
 “ tis. Nam ubi per orationis artificia, ho-
 “ minum animi demulcentur, inflamman-
 “ tur, et in quamcunque partem pertra-
 “ huntur; totum illud fit per exfuscitatio-
 “ nem phantasiae, quae, impotens jam facta,
 “ non solum rationi insultat, vero eidem
 “ vim quodam modo facit, partim occaecan-
 “ do, partim exstimulando.”

Eloquentia quoque, musices instar, facil-
 lime pathemata movet et intendit, ubicun-
 que

tisse, concipiamus; qui plurima humanae mentis notitia,
 et praestanti musices qualis tunc valebat peritia, suorum
 popularium amorem et venerationem consequi et ferva-
 re noverat.

* BACON de Dignitate et Augment. Scientiar. Lib. 6.
 cap. 3.

que Imaginatio maxime agilis, vivida, minimumque aliarum imperio facultatum subiecta. Quapropter eloquentia semper plurimi habita, plurimumque a regibus, principibusque populorum rudium et agrestium fota, quippe inde praecipue omnis potentia, et auctoritas inter suos penderet. Singuli illorum, quos Homerus, Graeciae decus, cecinit, inclytorum ducum et heroum, non magis militaribus, quibus caeteris praestarent, virtutibus, quam vi eloquentiae insignes. Trojanus Paris, sine molestia, omnibus vacuusque curis, pulcherrimam venustissimamque Helenam, patria et Menelae raptam, semper possedisset; vetusque Ilium, solo tempore diruendum, maneret adhuc, si Ulyssis eloquentia, desiderium minime honestum, quo Graeci flagrabant, patriam et amicos revivendi, superare non valuisset.

Rationes quoque quae sequuntur forsan verosimilius reddant, eloquium praecipue per Imaginationem effectus praestare. Scriptores de arte rhetorica differentes, quales Cicero et Quintilianus, saepius ejus meminerunt,

nerunt, quod fere nemo ignoret, eloquentiam viri, cujus super vultum pathemata fortiter depicta fuerint, ad eadem aliorum excitanda pathemata, vim multo majorem habere, eloquentiâ alterius, caeteris paribus, cujus vultus seipsum minime affectum indicat. Cur haec ita sint, per quaedam experimenta, philosophis quibus mandatum fuit *Magnetismum Animalem* indagare, facta, bene explicari videtur. Deprehenderunt illi, oculos eorum qui magnetismi participes fieri vellent multum illius vires adjuvare: vel, (quod idem omnino est,) oculos eorum ad Imaginationem augendam multum valere *. Nec dubitare licet, diversas, quas subeant organa voci inservientia, mutationes, nonnihil, nec parum quidem, ad varios, qui mentem agitent, affectus exprimendos valere: sed imperium vocis oratoris quam oculorum spectantium, multo minus patet.

Omnes animi perturbationes, omniaque pathemata

* Report of the Commissioners charged with the examination of the Animal Magnetism.

pathemata ita rapide inter homines in theatro, aliave hominum frequentia, communicari, tali oculorum potentiae ad Imaginationem accendendam, maxime tribuendum puto. Saepe quoque notatum, quantum militum vel clara virtus, vel fuga turpis, a ducis vultu alacri vel moesto pendeat. Sic morbi quidam propagati. “ Ardor pugnae, (ait
“ Gregorius) et certae quasi fiducia victori-
“ ae, ab alacri ducis cui confidunt milites
“ vultu, totam aciem dicto citius pervadit,
“ et multa millia pectorum pariter accen-
“ dit: iidem vero milites, victoria jam parta,
“ unius vel ignoti hominis terrore perculsi,
“ turpiter terga dederunt, nullo modo coer-
“ cendi. Quin et fanaticorum quorundam
“ furor, simili modo aliquando diffusus est;
“ hominesque se fanos credentes, qui talem
“ insaniam temptassent et irrisissent, solo
“ visu et auditu furentium, ipsi dementiae
“ facti sunt participes. Par ratio est affec-
“ tionum quarundam nervosi generis; osci-
“ tationis, hysteriae, epilepsiae, quae solo
“ visu

“ visu saepe mirum in modum propagan-
 “ tur *.”

In rationibus talium reddendis, philoso-
 phi, fere uno ore, ad Imitationem solam
 rem retulerunt. Mihi quidem (fateri fas sit)
 videtur, imperium Imitationis minus late
 quam vulgo creditum, patere ; eamque (ut
 Baco ait) “ res prenfare, quas capere nequit.”
 Imaginationem interea, magis quam par fuit,
 neglectam, intra limites nimis arctos, philo-
 sophi compescuerunt. Verbis virorum, qui-
 bus mandata *Magnetismi Animalis* indaga-
 tio, uti liceat. “ Imitatio tales impressiones
 “ diffundere conferat ; Imaginatio vero est
 “ vis actuosa et terribilis de qua maxime
 “ illae pendent. Effectus omnibus noti, il-
 “ lorum causa latet.”—Tales sunt rationes
 quibus haec sententia nititur. Philosophi
 modo memorati, notarunt semper, etiam in
 “ *processu publico*” feminas quam viros plu-
 res crisi-
 bus *Magnetismi* “ dictis ; feminas-
 “ que, quanto major sensibilitas et irritabili-
 “ tas, facilius et magis affici.” Viri hi ce-
 lebres

* GREGOR. Conspect. Med. Theoret.

lebres diversos hos effectus Imaginationi haud Imitationi tribuunt. Pariter quoque fit in theatro. Feminae irritabiles, molles, tenellae, quibus fere Imaginatio agilis, vivida, primo et maxime moventur. Illarum perturbationes in vultu pictae ab aliis videntur. Imaginatio his pariter excitatur et ardet, brevique idem omnino perturbationum ordo retextitur. Feminae, vegetae, robustae, nervos firmae, quaeque fere Imaginatione minus vivida gaudent, raro; virique plerumque rarius adhuc, afficiuntur. Sic fanaticorum furor citius inter faeminas quam viros propagatur; virique citius seriusve pro variis Imaginationis dotibus rapiuntur; sic de morbis nervosi generis dictis etiam observatum.

Ab omnibus hisce prolatis auctoritatibus, rebus factis, et ratiociniis, liceatne concludere pathemata plurimum ab Imaginatione pendere; talemque Imaginationem inter et pathemata intercedere nexum, et illa tam saepe simul et inter se invicem agere, ut effectus tam delicate quasi mixti, quos producant, semper rite inter se distingui nequeant.

His

His de Imaginatione in genere dictis, de ejus viribus ad valetudinem afficiendam proxime differam. Quae hac de re dicenda sunt, partes in duas secerni possunt. Primo, de quibusdam morbis, qui sola vi Imaginationis induci, vel sanari, videantur; quique mente a statu sano mutata, indicantur, differam. Secundo, de paucis agam, qui aliis inducti causis, vi Imaginationis graventur tantum, vel leniantur. Iisdem morborum nominibus utar, quae nobis a Cullenno celeberrimo, in Nosologia, dantur.

P A R S

P A R S I.

I. *De quibusdam morbis qui sola vi Imaginationis induci vel sanari videantur.*

C A P. I.

PALPITATIO, SYNCOPE.

PALPITATIO et Syncope, a mentis pathematibus, vel nimis, vel nimis diuturnis, procul dubio oriuntur ; nec defunt rationes, cur eos morbos credamus, a vi Imaginationis sola, saepius originem duxisse : hoc enim saepius observarunt ii, quibus mandata *Magnetismi Animalis* indagatio. Medicus quoque ingeniosus, D. Sigault, eorundem meminit effectuum, literis ad eosdem datis, quae, experimentorum, ad vim *Magnetismi* statuendam, factorum, historiam tradunt.

E

“ Cum

“ Cum quosdam (ait) qui, domum, in loco
 “ *le Marais* dicto, habitant, certiores fe-
 “ cisssem, me D. Mesmer discipulum fuisse,
 “ varios in feminam ejus domus effectus
 “ produxi; me etiam viso et audito, valde
 “ affecta et commota, quod primo me celare
 “ voluit. Sed cum pectus manu tetigis-
 “ sem, cor palpitans sensi. Tanta quoque
 “ ejus oppressio, ut thoracem plurimum
 “ contractam indicaverit. Vultus variis
 “ agitatus convulsionibus, oculi vagi fie-
 “ bant, Syncope tandem correpta corruit,
 “ prandium ore rejecit, diarrhoea affecta,
 “ et ad debilitatem plane incredibilem, re-
 “ ducta fuit *.” Plures tales historias me-
 morat, sed illas huic tam omnino similes,
 quod hic referrem, minime necessarium duco.

Palpitatio et Syncope, praeterea, saepissime
 illos vexant, qui Hysteria, Hypochondriasi,
 et Melancholia laborant; morbi, qui haud
 raro saltem, ab Imaginatione malefana, ori-
 ri videntur.

C A P.

* Report of the Commissioners charged with the ex-
 amination of the Animal Magnetism.

C A P. II.

HYPOCHONDRIASIS.

HUNCCE morbum saepe ab Imaginatione malefana oriri, semperque forsan ab ea plurimum pendere, vix dubitandum; etiam si quidam homines, prae caeteris, propter quandam corporis constitutionem, ad hunc magis proclives, videntur.

Hisce rationibus hanc sententiam firmare conabor: primo, ipsius natura morbi; secundo, iis, qui saepissime hoc morbo laborant; tertio, frequentissimo et felicissimo morbum sanandi modo, consideratis.

Primo. Natura morbi. Miser ille vir, qui hoc morbo laborat, assiduis cujusdam mali imminentis terroribus exagitatur; suae tamen valetudini praecipue attentus, omnem sensum ingratum, utcunque levem et quasi nullum, ut maximi periculi, vel etiam mortis ipsius instantis, praenuncium metuit.

Ob

Ob metum valetudinis amittendae, valetudo
 secunda revera perditur : hincque illa quae
 morbum comitantur symptomata evolvun-
 tur. “ Hallucinationes mentis, (ait Sauva-
 “ gefius,) in eis frequentissime versantur
 “ circa sanitatem propriam, quam multo
 “ magis perditam, quam reipsa est, repu-
 “ tant ; quamque, continua ad corporis
 “ statum attentione, moesta scilicet et forti-
 “ ori, reapse labefactant : maxime ex eo,
 “ quod medicis suis diffidentes, remedia
 “ proprio Marte, vel inconcinne adhibe-
 “ ant, saepius suo morbo contraria ; ut re-
 “ petita cathartica, frequentes phlebotomias,
 “ clysmata quotidiana ; dum gulae imperare
 “ nesciunt, aut digestionem moerore pra-
 “ vaque alimentorum qualitate vitiant.
 “ Hinc flatus, ructus, borborygmi, hypo-
 “ chondriorum dolores, nauseae, vomitio-
 “ nes acidae, acres, biliosae, alvi constipa-
 “ tio, somni turbulenti ; hinc macies, cutis
 “ squalor, color fuscus *, &c.”

Symptomata

* Sauvages. Nosologia Methodica de Hypochon-
 driasi.

Symptomata haecce, se non subito ostendunt, sed, serie continua longiore vel brevior, evolvuntur et crescunt. Origines semper minimae. Nonne hoc naturae Imaginationis consentaneum? Solum magni Imaginationis eduntur effectus, postquam diu fortiterque egerit. Tunc enim solum rerum Imagines, quas sibi finxerit, esse verae videntur. Pariter aliquid, nec breve quidem, tempus exigitur, priusquam morbus omnino perfectus fiat; prius nimirum quam mens periculum quod metuat, verum prorsus crediderit. Primo metus levis vel quasi suspicio, nec nisi dum tristes solive simus, valet; quemque metum etiam minimi rationis conatus superare possint. Negotia, et occupationes quaecunque, quondam delectare solitae, placeant adhuc. Brevi tamen metus revertitur. Saepius agendo, Imaginatio agilior, fortiorque fit, magis semper ad agendum valet; res, de qua cogitatur, vividior evadit, augetur, exornatur, novasque semper induit formas, ad mentem fallendam magis accommodatas.

Ratio,

Ratio, quae primo laude, victoriae, nobilis, quanquam facillime partae, semper rediisset, nunc et saepius in praelium vocatur, et majoribus undique premitur difficultatibus. Tandem imperium, quod tamdiu habuerat, omnino perdit, dum Imago, vel minimum regi impatiens, in ditionem omnia redigere properat.

Dum talia fiant, pathemata deprimentia quoque in motum rapiuntur; haec novas vicissim vires Imaginationi impertiunt; dum contra, illius conamina aucta, haec magis magisque accendere conferunt. Viribus et illius et horum semper augmentibus, et datis invicem et receptis, utraque tandem ad summum augefcunt. Morbus formam absolutam induit. Fugiunt nunc omnia illa suavia, jucunda, quae antea feliciore in tempore vitae, tantum delectare solebant. Dominantur suspicio, metus, moeror, et paulatim Melancholiae, omnibusque, quae illam comitentur, malis viam sternunt.

Secundo. Ii, qui huic morbo praecipue obnoxii sunt. Ab omnibus fere notatum auctoribus,

auctoribus, Hypochondriafin faepiffime viros Imaginatione valida infignes, quique eadem faepius meditari cupiunt, afficere; dum alii Imaginatione debili, magis vaga, fere femper hujus morbi immunes vivunt. “ Plures enim (inquit Sauvagesius) funt
“ ingeniofi, quam ftolidi, et ruftici, Hypo-
“ chondriaci *.” Etiam temperamento illo, Melancholico vel Hypochondriaco dicto, faepius illi infigniti, qui monumenta viri-um Imaginationis exegerunt nobiliffima, fi-ve dulci gratoque mundum delectare carmine, five fublimibus quas philofophia eru-at veritatibus, docere et inftituere malue-rint. Expectandum igitur huncce morbum faepiffime inter illos faeviturum. Nonne ita revera eft? Nonne fere in triviis decanta-tur, viros fummo ingenio praeditos, qui ar-tes elegantes, literas humaniores, philofophi-amque maximo et ardore, et fucceffu ex-coluerint, morbo hocce frequentiffime cor-reptos? “ Quam faepe (inquit Robinfon)
“ videamus

* Sauvagesii, *Nofologia Methodica*; Hypochondriafis.

“ videamus fummos philosophos hoc mor-
 “ bo laborantes, et frustra, quo se illius ty-
 “ rannide eripiant, nitentes *?” Eandem
 rem, de hoc morbo differens, praecipue no-
 tat Aretaeus: “ Familiare hoc vitium (ait
 “ auctor ille eximius,) illis, qui, ut erudi-
 “ antur, laborant, et ejus causa multa per-
 “ ferunt; quibus inest divinae scientiae cu-
 “ piditas; qui vigiliis macerantur; qui doc-
 “ tos sermones, et res graves meditantur;
 “ qui victum pleniorum et varium con-
 “ temnunt; qui in somnis vigilant; divitiae
 “ autem illis, adeptio et usus divinae sapi-
 “ entiae. Non eos abstrahit voluptas, non
 “ vagatio et peregrinatio; a quo enim dis-
 “ ciplinae amor non avocet? His igitur
 “ corporis macies adest, decolor facies, ob
 “ contemplationem stupidi habentur, ani-
 “ mo autem severi, non ridentes †.” Hic
 quidem objiciatur forsan, Aretaeum non de
 Hypochondriasi loqui, sed sub “ stomachi
 “ morbo” tantum “ dyspepsiam” nunc dic-
 tam

* Robinson on Spleen, Vapours, &c.

† Aretaeus de Stomachi Morbo.

tam intellexisse. Sed mihi omnino manifestum, ab hoc, aliisque ejusdem capitis locis, videtur, eum de ambobus hisce morbis differere, vel morbos illos alium alii permiscere. Nec puto conamina ingeniosi viri Culleni, quo morbos illos distinguat, et limites cuique proprios finiat, omnino prospere cessisse.

Auctores, plurima Hypochondriasis inter viros doctos, exempla retulerunt, quorum tamen unum, a viro illustri Mead, memoratum, hic tantum proferam: “ Celeberrimus quidam (inquit) Collegii socius, cum
“ nimium studiis incubuisset, Hypochondriasi correptus, ita cruciatum se putavit,
“ ut lecto affixus semper jaceret. Morbus
“ paulatim ingravescit; tandemque, amicos
“ qui circumstarent certiores facit, se jam
“ moriturum. Nec multo post, campanam funeris praenunciam, in templo vicino, pulsari jussit. Quod cum fiebat, ei,
“ (qui adolescentulus adhuc egregie campanas pulsare didicisset,) tam omnino
“ imperite videbatur factum, ut, graviter
F “ ira

“ ira permotus, e lecto saltavit, ad tem-
 “ plum festinavit, verbis edituum (*the*
 “ *beadle*) asperis reprehendit, dixitque, se
 “ illi campanas rite pulsandi modum osten-
 “ surum: Fune igitur confestim prehenso,
 “ tanta cum vehementia opus peregit, ut
 “ brevi omnis sudore diffuebat. Nunc ad
 “ lectum rediit, quo contentus moreretur;
 “ spes tamen eum fefellit, exercitatio enim
 “ ei, vitam et vigorem reddidit *.”

Notandum quoque, quod ad eandem ma-
 gis firmandam sententiam conferat, homi-
 nem, rebus difficilioribus, et gravioris mo-
 menti occupatum, raro huic morbo obnoxii-
 um; si tamen magna illius conamina prof-
 pere cefferint, divitiaeque partae eum ad
 otia vitae duxerint, tum saepius eum Hypo-
 chondriam corripere.—Omnium laborum,
 et rerum, quibus se affueverat, immunis,
 ille undique convertitur, et quid agat, nes-
 cit. Forfan, felicibus adolescentiae et viri-
 lis aetatis annis, inter bella et castra perac-
 tis,

* Mead, Monita et Praecepta, de Hypochondriasi.

tis, tranquilla pacis, et dulcia ruris gaudia temnit. Nec virentia lustrare prata, nec acclivia montis scandere, nec inter densas et umbrosas fylvas se condere gestit.—Rure festinat ad urbem. Sed omnes etiam, quas praebeat voluptates urbs, brevi delectare definunt. Ei sola bella, et castra sola placeant. Igitur ad illa aut redit iterum, aut domi permanens, anxius, inquietus, omnium quasi pertaesus vivit:—Nec difficile est videre talem mentis conditionem hujusce morbi et originibus, et augmini plurimum fauturam.

Tertio. Optimus Hypochondriasis sanandae modus.

Medicinae famam, quam in Hypochondriasi sananda, comparaverit, minime eripere velim; quibusdam enim symptomatibus lenitis, vel fugatis, plurimum certe profuit. Medicinae tamen minime fidendum; summisque niti viribus debemus, quo omnes illae cogitationes, quae mentem deprimant, terreant, omnino relegentur; aliaeque spem et hilaritatem afferentes, earum vice supponantur. Sic solum morbus sanandus,
sic

fic etiam optimi, qui de hoc morbo scripserunt, auctores opinati sunt: “Removendi
“ (inquit Celsus) terrores, et potius bona
“ spes afferenda; quaerenda delectatio ex
“ fabulis, ludisque, quibusque maxime sanus
“ capi consuevit; laudanda si quae sint ip-
“ sius opera, et ante oculos ponenda; levi-
“ ter objurganda vana tristitia; subinde ad-
“ monendus, in iis rebus quae sollicitant,
“ cur non potius laetitiae quam sollicitudi-
“ nis causae sint *.” Sic quoque vir illustris loquitur Sauvagesius: “Hypochondriaci
“ admonendi sunt virum fortem dedecere
“ hanc levium malorum intolerantiam, at-
“ que continuam de hisce querelam. Si
“ enim satis persuasi forent, neminem ex
“ omni parte beatum esse, in hac vita, nisi
“ qui taedia et labores tum animi tum
“ corporis eodem animo patitur, ac natus
“ paterna manu castigatus, illi leves sanita-
“ tis alterationes non tanti facerent. Ex-
“ pedit ut, aliis fortioribus ideis excitatis,
“ idea morbi ex eorum animo deleatur:
“ Plures

* Celsus de Medecina, lib. 3.

“ Plures visi sunt, qui, superveniente lite,
“ aut gravi negotio, sui morbi obliti sunt;
“ et, qui ejus oblivisci potest, salvus est. In
“ hunc finem, nihil convenientius est equi-
“ tatione per loca amoena, tempestate fe-
“ rena, et quod eodem recidit, peregrina-
“ tione, navigatione, rusticatione; ast equi-
“ tatio praestat caeteris, omni enim instanti,
“ continuo novis, et variis objectis visus
“ auditusque percellitur; ita ut fere im-
“ possibile est animum ab attentione fu-
“ nestis non averti, et aliis cogitationibus
“ non assuescere, in quo magna pars cura-
“ tionis consistit *.” Celsus et Sauvagesius
ita accurate sensus aliorum de hac re scrip-
torum exprefferunt, ut alia ex aliis scriptis
minime referenda puto.

C A P.

* Sauvages. id. ib.

C A P. III.

MELANCHOLIA.

NULLUS, ut mihi videtur, alius morbus quam Melancholia, rectius Hypochondriasis sequatur; quia illis plurimae res similes; saepe eodem homine, eodem tempore faeviunt; raro forsan omnino disjunctae observantur; et quia Hypochondriasis saepius in Melancholiam transire videtur. Igitur, de origine Melancholiae, ordinem eundem sequar, quem de Hypochondriasi agens sequutus. *Primo*, Quaedam de natura morbi dicam. *Secundo*, De iis qui saepissime Melancholia laborant. *Tertio*, De optima sanandi methodo.

Primo. Natura morbi. Melancholici fere dicuntur moestam, sed falsam, de re aliqua, sententiam ferre; dum de aliis, caeterorum hominum instar, judicant et agunt. “ Melancholia (inquit Aretaeus) est autem ani-
“ mi

“ mi angor, in una *φαντασια* infixus et in-
“ haerens, absque febre :” Et in alio ejus-
dem capitis loco dicit : “ Melancholici in
“ tristitia et animi angore duntaxat versan-
“ tur. Nec vero, in una tantum insaniae
“ specie, laborant ; sed aut venenum ne
“ sibi detur suspicantur ; aut, hominum
“ consuetudinem perosi, in solitudines au-
“ fugiunt ; aut, ad superstitionem religio-
“ nem, convertuntur ; aut lucem hanc vi-
“ tamque odio prosequuntur *.”

Natura hujus morbi, a duobus exemplis
a Boerhaavio memoratis, optime illustratur.

“ Vidi (inquit vir illustris) clarissimum vi-
“ rum persuasum sua crura duo stramina
“ esse, sapientem in aliis plerisque rerum
“ generibus. Nunquam passus est eripi
“ sibi errorem, ullo argumento ; amici ju-
“ bebant oculis uteretur in luce clarissima ;
“ digitis, hortabantur, ut crura tangeret, et
“ naturalem figuram, et substantiam con-
“ servatam, persuaderetur. Pertinax ille,
“ parcesque straminibus, nolebat inniti
“ fulcris

* Aretaeus de Melancholia.

“ fulcris fragilissimis, ne, collisibus festucis,
“ collaberetur. Tandem amici, instantissi-
“ mis precibus ita fatigant hominem, ut
“ pedes muniret ocreis firmissimis, ne forte
“ frangerentur; tutusque hoc praesidio, in
“ carpento rus peteret, laxandi animi causa.
“ In ipsa via, duo larvati studiose dispositi
“ erant, qui ab uno latere rhedae adsilirent,
“ strictis gladiis et latronum habitu; alte-
“ rum vero vehiculi latus liberum relin-
“ querent. Noster, oblitus stramineorum
“ crurum, praeceps se in fugam dedit va-
“ lido saltu, et in eo ipso temporis momen-
“ to sanatus est; atque, ab eo tempore,
“ millies deploravit imbecillitatem huma-
“ narum scientiarum, cum videnti sibi et
“ tangenti, aequae certo constitisset crura
“ straminea esse, ac nunc constaret eadem
“ vera crura esse.” “ Juvenis (ait idem)
“ jurisconsultus, eruditus et sapiens, in hoc
“ uno peccabat, quod semper chartis im-
“ pallefceret. Amici, ut animum a severio-
“ ribus studiis averterent, suadent ut iter
“ amoenum, recreationis gratia, susciperet;
annuit;

“ annuit ; dum iter faciunt per omnes rei-
“ publicae nostrae urbes, Muydam appel-
“ lunt ; petunt videre arcem, ubi dicitur
“ esse sedes, qua captus et detentus est Flo-
“ rentius Hollandiae comes, quia Matil-
“ dam violaverat et constupraverat. Se-
“ des autem sic dicitur facta esse, ut ille, qui
“ se huic committit, illico ferramentis exi-
“ lientibus constringatur et capiatur. Lu-
“ dibundae puellae comiter invitant nos-
“ trum jurisconsultum ut in illa fede pau-
“ lo resideat ; ille, dolum minime subol-
“ faciens, annuit, subitoque ejus manibus
“ et pedibus injiciuntur catenae ; ille capi-
“ tur, pallefcit, filet, moestus incedit, puta-
“ tur animo perturbatus ; sed ille ab eo
“ momento semper solitudinem quaesivit,
“ et dixit se ubique quaeri ab iudice, ut
“ morte plecteretur. Haec facta impres-
“ sio nulla arte postea deleri potuit, et cre-
“ ditur, mortem ipsi sibi conscivisse, nemo
“ enim unquam cognovit quo abierit *.”

G

Inter

* Boerhaav. de Morbis Nervorum.

Inter veteres Melancholia a quadam Bilis mutatione, per quam color in nigrum versus, oriri vulgo credebatur. Haecce sententia, aliarum ad instar, quae in scriptis veterum traduntur, a medicis post literas renatas recepta, per plures annos vigeat : nunc autem ubique spernitur.

Medici recentiores, hujus morbi originem, ad quandam totius corporis, et praecipue cerebri conditionem ; quam *rigidam* dicere solent, fere retulerunt. Hancce sententiam, cerebri sectionibus scalpello anatomico accurate factis, firmare conantur. Anatomici quidam, jure celebres, se talem quidem cerebri conditionem saepius observasse dicunt. Nonne tamen aequae constat, alios et peritos, et accuratos, eandem raro notasse ; nec ullam revera a sano ejusdem organi statu mutationem. Praeterea, ab illis corporeis morbi theoriis, symptomata omnia explicare, nequimus.

Imaginationi laesae igitur ejus originemtribuendam puto.—Minime necessarium quaerere, et saepissime fieri nequit, ut statuamus quo modo res, cui in Melancholia aeger attendit,

attendit, primo tantam illius attentionem sibi converterit. Sat erit, si re data, ostendere possumus, nostram sententiam et Imaginationis naturae, et nexui, qui eam inter et pathemata intercedat, omnino consentaneam. Sed mihi veri videtur simillimum, Melancholiam, eodem prorsus modo, ac Hypochondriasin, oriri et progredi. Restantum in Melancholia, quibus attendatur, magis variae: Imaginatio et pathemata depri-
mentia plus augeri videntur. Haec mea sententia multum virorum celebrium Haller et Broun auctoritate firmatur, qui fere eodem modo de Melancholiae origine ratiocinantur.
“ Nonne (Halleri verbis utor) videntur
“ (Melancholici scilicet) eandem sibi repe-
“ tendo ideam, et unicam meditando, eam
“ paulatim reddere validiorem vividio-
“ rem, donec ipsi presenti objecto nihil ce-
“ dat robore, atque adeo assensum extor-
“ queat *.” “Curandum est, (inquit Broun)
“ ne animus in unam modo rem, rerumve
feriem,

* Haller. Annotationes ad Boerhaav. Praelection. Academicas, Vol. IV.

“feriem, nimis intendatur, vel cujusvis
 “cupidinis pareat imperio. Cum eadem
 “enim imagines semper animo recurrunt,
 “his Imaginatio quasi inficitur, et hinc de-
 “mentiae genus Melancholia dicta oritur,
 “quoniam omnes, qui sic mente capti sunt,
 “idem semper meditantur: vel si paulo
 “ab eo advocati fuerint, sensim in con-
 “fuetas relabuntur cogitationes *.”

Cum Imaginatio, pathematibus juveni-
 bus, firmam rei quacum occupata sit fidem
 stabiliverit, et ita morbus prorsus perfectus
 fuerit, fugiunt omnis spes hilaritasque; de
 omnibus timetur, angitur, desperatur; nihil
 juvet; nihil alliciat; pulchrae naturae facies
 densis nubibus et atris undique co-operta ja-
 cet; ipsa etiam vita cum tanta cura et solici-
 tudine haud ita pridem custodita, nunc
 omnibus orba gaudiis et voluptatibus, fit
 onus grave atque molestum, tandem in-
 tolerabile evasurum. Ita eleganter eadem
 exprimitur res, a celeberrimo viro Gul.
 Laurentio Broun supra dicto, “Qui ani-
 mum

* Gul. Laurent. Broun, Oratio de Imaginatione in
 vitae Institutione regunda.

“ mum triftium contemplationi applicat,
“ qui tetrica Imaginandi vi, incertas lugu-
“ bresque imagines sibi ante oculos frequen-
“ ter ponit, et nigris tanquam adumbrat
“ coloribus; is moesta erit severaque indole,
“ ad Melancholiam pronus, a rifu, joco, fes-
“ tivitae alienus. Eheu quot, quantaque
“ aerumnae, ex hac origine derivatae, men-
“ tem invadant, eo acerbiores et vehemen-
“ tiores quod fictae funt omnino et com-
“ mentitiae. Imaginatio enim experienti-
“ am ipfam fuperat; quia, in unum quafi
“ cumulum, omnia dira et calamitofa, coa-
“ cervat. Hinc animi et corporis vires
“ extinguuntur, nervi languent, omnia
“ agendi incitamenta pereunt; mens infe-
“ lici Imaginationi mancipata opprimitur,
“ nec jugum excutere poteft; totus rerum
“ contriftatur afpectus; atris naturae facies
“ coloribus veftitur: jucundum nihil vel
“ exoptandum manet: fol ipfe deficere vi-
“ detur; animus fpiffiffima obductus cali-
“ gine, focietatem hominum fugit, appetit
“ folitudinem, lucem odit, mortem, tanquam
“ unicum

“ unicum malorum perfugium, cupit, defi-
 “ derat. Dies per moerorem peragitur :
 “ Irrequieta nox nullum, fomno oblivioso,
 “ aegritudinum solatium subministrat.”

Secundo. Qui saepissime huic morbo obnoxii. Non dubitare licet summum rerum parentem statuisse, ut res quae extra nos percipiantur, fortius mentem, quam quae mens sibi ipsi fingat, afficerent. Inter omnes constat tamen quosdam homines, mentem a rerum contemplatione externarum, adeo interdum seduxisse, et in suas cogitationes, attentionem ita infixisse, ut, Imaginatione eas augente et exornante, veri speciem tandem omnino simulaverint.—Sed haecce res plerumque observata fuit inter homines ingenio insignes, quibus Imaginatio maxime valida ; interque illos Melancholia maxime valet. Παντες ὅσοι περιστοι, (inquit vir summus Aristoteles, ipse, ut fertur, semel Melancholicus) γεγονασιν ανδρες η κατα φιλοσοφίαν, η πολιτικην, η ποιησιν, η τεχνας, φαινονται Μελαγχολικοι οντες*. Haecce res quoque
 ab

* Aristotelis Problem. Section 30.

ab aliis veterum scriptorum memoratur, omnesque fere inter recentiores auctores, de hoc morbo accurate differentes, eandem notarunt. “ Grata illa (ait Boerhaavius) et
“ fertilis Imaginatio, facit summos artifices
“ infanire, nisi potando et saltando, animum
“ iterum divertant ; sed, si suo opere, nimium
“ insistant, in mala Hypochondriaca et
“ Melancholica ruunt *.” “ Viri ingeni-
“ osi, (ait Suavagesius) poetae celebres, ar-
“ tifices praeclari inter pictores, musicos,
“ &c. huic morbo praecipue fuere ob-
“ noxii †.” Facile foret, sed minime necessarium, plura de hac re, ab aliis citare auctoribus.

De Melancholia quoque ut antea de Hypochondriasi, dicamus, eam rarius inter homines actuosos, negotiis magnis, et arduis rebus occupatos saevire, quam inter eosdem, siquando bonum otium ignavia et occupationibus inanibus et ineptis conterant.

Tertio.

* Boerhaav. de Morbis Nervorum.

† Suavages. id. ib.

Tertio. Optima sanandi methodus. Nec magis in Melancholia, quam in Hypochondriaci, medicinae, regimini vario confugiendum vel fidendum. Imaginatio avertenda, quantum fieri potest, a rebus consuetis et dilectis; aliaeque, ab his, quam maxime diversae, de quibus se exerceat animus, subministrandae *.

Itinera

* Morbo incipiente, vel paulo tantum profecto, conamina ipsius aegri forsan plurimum profint. Nuncque poetae nostri Armstrong consilium et elegans et rectum :

“ Go, soft enthusiast, quit the cypress groves,
 “ Nor, to the rivulets lonely moanings, tune
 “ Your sad complaint; Go seek the chearful haunts
 “ Of Men, and mingle with the bustling crowd.
 “ Lay schemes for wealth, or power, or fame, the wish
 “ Of nobler souls, and push them night and day :
 “ Or join the Caravan in quest of scenes,
 “ New to your eyes, and shifting every hour,
 “ Beyond the Alps, beyond the Apennines ;
 “ Or, more adventurous, rush into the field,
 “ Where war grows hot, and raging thro’ the sky,
 “ The lofty trumpet swells the maddening soul ;
 “ And, in the hardy camp, and toilsome march,
 “ Forget all softer and less manly cares.”

Itinera praecipue ab omnibus laudantur medicis; verique videtur simillimum, illa plerumque plurimum profutura, nam undique res variae et gratae mentem sollicitant, alliciunt, paulatimque, et quasi inscia ipsa, ad se prorsus convertunt. “ Prae reli-
“ quis omnibus (verba sunt viri illustris
“ Swietenii) profunt itinera, tunc enim no-
“ va occurrunt, et insolita objecta, quae
“ satis efficaciter mentem afficiunt et cogi-
“ tationem mutant *.” Auctor idem quoque memorat, se plures novisse doctos homines, quibus frustra persuasum fuit, ut quendam puteum metallis medicatum, ad salutem recuperandam adirent, qui tamen postea, iter ad quasdam bibliothecas, vel ad viros, ingenio claros et doctrina, visendos, ut fusciperent facile inducti, et quibus ex itinere secunda valetudo iterum restituta.
“ Si constat (dicit cel. Cullenus) esse vel
“ homines vel res, quae, virum Melancho-
“ licum a cogitatis quibus se affueverit,
“ avocare, et ad alia convertere possint, illa

H

“ quam

* Swietenii Commentarii in Aphorismos Boerhaavii.

“ quam faepiffime ei adefle debent. Itaque
 “ iter, quia omnem cogitationis feriem in-
 “ terpellat, et quia res novae grataeque
 “ oculis ufque et ufque obveniunt, plerum-
 “ que utile *.”

Mufice, ut hujufce medela morbi, inter
 quasdam antiquas nationes multum valuit.
 “ Mufice (dicit Plato) in morbis illis, qui æ
 “ mente laefa pendent, fanandis minime ne-
 “ gligenda : ficut enim medicina, corpus a
 “ craffis illis qui organa minus nobilia one-
 “ rent, impediunt, humoribus purgat ; ita,
 “ mufice mente expellit, atra illa et depri-
 “ mentia cogitata, quae cum diutius per-
 “ manferint, organa nobiliffima debilitent,
 “ turbent, opprimant.” Hunc in ufum,
 Pythagoras fummus philofophus, lato mu-
 fices in mentem imperio notato, plures har-
 monias condidiffe fertur.

Edocemur quoque a literis facris, gentes
 plures orientem verfus mufice ad Melan-
 choliam leniendam et fanandam faepe ufas
 fuiffe. “ Et malus fpiritus a domino mif-
 “ fus Saulum vexabat. Servique Sauli illi
 “ dixerunt,

* Cullen's Practice of Phyfic.

“ dixerunt, ecce nunc malus spiritus a do-
“ mino te divexat. Herus noster jubeat
“ fervos tuos, qui coram te stant, ut quen-
“ dam lyrae pulsandae peritum exquirant ;
“ et fiet, cum malus spiritus sit in te, quod
“ manu pulsabit lyram, iterumque sanus
“ evades. Itaque fiebat, cum malus spiri-
“ tus Saulum divexaret, Davidem lyram ce-
“ pisse, manuque pulsasse ; sic Saulus recrea-
“ tus sanusque evasit, et malus spiritus ab
“ eo discessit.”

Denique par omnino notare, ratiocinia,
disputationes, contradictiones non solum
prodesse nunquam, sed revera morbum sem-
per plurimum gravare. Omnia paulatim
leniter, et quasi aegro incio facienda.
“ Paulatim, et non evidenter, (inquit Cel-
“ sus) ab his quae stulte dicuntur, ad meli-
“ ora mens adducenda.” Eandem etiam
protulit Caelius Aurelianus sententiam.
“ Mandandum ministris (ait) ut inductivè
“ nunc indulgeant consentientes, nunc in-
“ sinuando corrigant vana, recta demon-
“ strantes.”

C A P. IV.

NOSTALGIA—PATRIAE MORBUS.

HELVETICI, prae omnibus, huic morbo obnoxii. “ Nostalgia (inquit Hallerus ipse “ Helvetia oriundus) genus est moeroris “ subditis reipublicae meae familiaris *.” Non tamen hicce morbus Helveticis proprius, sed inter omnes magis minusve fere valet populos ; praesertim si respublica bene leniterque geratur, et incolae felices liberi-que vitam degant. Imperium ejus quidem ad alia animalia patere nonnunquam videtur.

Nostalgiam jam post Melancholiam locavi, quia sententia, morbos illos ejusdem generis tantum species esse, a docto tradita Vogelio, mihi veri videtur simillima ; et quia plura illis consimilia.

Nostalgiae originem, in longum indagare, minime necessarium ; nam nullus forsan
est

* Haller. Element. Physiolog. Vol. V. p. 583.

est morbus, qui, virium quibus Imaginatio pollet, melius, minusve ambiguum, vel de quo minus disputatur, exemplum subministrat. Hic igitur sat erit brevem morbi, sanandique modi historiam dare, magna ex parte, Sauvagesio excerptam. Utcunque tamen brevis haecce historia, etiam et imperfecta, nonnihil forsan lucis Melancholiae et Maniae affundat.

Propter vehemens patriam et amicos revivendi desiderium, miser homo moeret, filet, solitudinem cupit, per noctem vigilat, nec cibum appetit: vires paulatim deficient: vespere febris hectica invadit. Talis est Nostalgia simplex: aliquando tamen, secundum Hallerum, “ in rigorem et Maniam; aliasque, in febres lentas abit.” “ Synochum Tertianum, (inquit Sauvagesius) Tritaeophyam, vel aliam febrem comitem Nostalgia habet. Haec Nostalgio complicata dicitur*.”

Morbus plerumque inter juniores saevit, saltem locus qui sequitur, a Sauvagesio citatus,

* Sauvages. id. de Nostalgia.

tus, hanc sententiam firmare videtur. “ U-
 “ traque (scilicet Nostalgia simplex et com-
 “ plicata) aggreditur juvenes mollius in
 “ parentum finu educatos, qui, prima vita
 “ peregrinantes, vel adversam fortunam, vel
 “ morbum incurrunt, et amicis orbati, pa-
 “ triae suae delicias mente revolvunt, ea-
 “ rumque desiderio tanto majore tenentur
 “ quo pejus se habeant ; ut, si a fociis pro-
 “ rudibus habiti, illis ludibrio sint ; si ob
 “ linguae morumque differentiam, soli vive-
 “ re cogantur ; hinc, alto moerore detenti,
 “ omnem societatem fugiunt ; nemini suae
 “ aegritudinis causam declarant *.”

Quod quoque de hoc morbo mirum,
 nulli vitae gradui proprius ; et locis sum-
 mis et infimis orti, et divites et pauperes
 Nostalgia afficiantur. “ Vidi (ait Sauva-
 “ gesius) puerulum, mendicorum filium,
 “ cujus proinde patria erant tantum trivia et
 “ viae publicae, qui parentibus suis orbis,
 “ hoc morbo laborabat †.”

* Suavages. id. ib.

† Id. ib.

In Nostalgia sananda, saltem simplici, secundum Sauvagesium, medicamenta fere inutilia, et quibus, ob paupertatem aliasve res, patriam revivere negatur, hi morbo saepius perierunt. “ In hoc morbo (ait) curatio ex auxiliis moralibus solum est repetenda; ut, ex amicorum consuetudine, ludis, theatris, comestationibus: sed, si paulo gravior sit morbus, et illis remediis resistat, unicum auxilium est in patriam reditus; licet enim aegri prostrati, debiles, vix e lecto surgere possunt, cum certa spes est se in patriam reversuros esse, mox se melius habent, vires resumunt, et, in ipso itinere, saepe sanantur. In Nostalgia complicata (scil. cum febris quoque adest) ad Kinkinam confugiendum est: emulsiones cum sufficiente Narcotici dosi vespere sunt exhibendae; et non solum proxima spes redeundi in patriam ipsis facienda est, verum utcunque aeger sit debilis et febre correptus, vel rheda vel lectica ad parentes suos dimittendus. Sunt etiam, qui, perspecta libertate patriam

“ patriam suam repetendi, ex hoc solo illico
 “ convalescunt, et a Nostalgia liberantur,
 “ licet patriam suam non repetant ; saltem
 “ aegri fere, in ipso itinere, vires, et paulo
 “ post, sanitatem recuperant *.”

C A P. V.

M A N I A.

MANIA sic a Melancholia discrepat, quod
 aeger Maniacus de ulla re nec recte judicat,
 nec agit ; vel, secundum Aretaeum, “ Ma-
 “ nia est ex toto mentis alienatio diuturna
 “ vacans febre.”—Maniam ab Imaginati-
 one laesa nonnunquam saltem originem
 ducere, mihi veri simillimum videtur.
 Haec mea sententia, rationibus sequen-
 tibus ex ordine illustrandis, nititur. *Pri-*
mo. Plurima Maniae symptomata Imagina-
 tionem alias valide agentem saepius comitari
 observata. *Secundo.* Homines, qui ple-
 rumque

* Sauvages. ib.

rumque Mania afficiuntur, Imaginatione agili valida fere insignes. *Tertio.* Sanandi modus a plerisque laudatus medicis, et multorum historia qui sic sanati eandem firmanent sententiam. Porro hujus morbi exempla aliis modis sanati, quae medicos quosdam aliter de morbi origine sentire duxerint, per sententiam quam tueor explicari possint. *Quarto.* Hypochondriasis, Melancholia saepe; Nostalgia et Noctambulatio nonnunquam saltem in Maniam transire videntur. *Quinto.* Theoria hujus morbi a Hallero, et plerisque aliis auctoribus tradita, consideranda.

Primo. Plurima Maniae symptomata, Imaginationem valide agentem, alias comitari observata sunt.—In Mania, pathemata facillime excitantur; et, ob causas leves, ut plurimum augentur.—In priore hujus Tentaminis parte, pathemata ab Imaginatione pendere; et, quo illa, hanc prius egisse, necesse, comprobare conatus sum. Si pathemata, in Mania, propter causas leves, valde

augeantur; Imaginatio vicissim, ad omnia quaecunque nimium amplificanda, prona.

De Maniacis notatur, falsas quas foveant sententias, aliquam ad injuriam, quam antea vel acceptam, vel cogitatam putaverint, spectare; quodque maxime mirabile, amicos, quos antea carissimos fidissimosque habuerant, nunc praecipue suspicantur et oderunt.—Hoc de Maniacis dictum, re de J. J. Rousseau, a Domina de Stael memorata, elegantissime mihi illustrari videtur. “Cre-
“do (ait femina illa celebris,) Imaginatio-
“nem, caeteris ejus facultatibus multo va-
“lidiores, has fere delevisse, vel (si ita
“loqui liceat,) absorbuisse. Res vitae, po-
“tius in mente, quam extra illum, perac-
“tae videbantur. Illi saepius forsan con-
“tingerit, eum, feminam, quam nunquam
“vidisset, de qua tantum quaedam audi-
“isset, vivida Imaginatione eam menti
“pingente et exornante, revera deperiisse.
“Nonnunquam amico quam amantissime
“valediceret; si tamen unicum forsan emi-
“sisset verbum, quod in malum torquere-
“tur,

“ tur, illud in mentem revocaret, perpen-
 “ deret, amplificaret, usque et usque volve-
 “ ret, tandemque in iras raperetur. Hinc
 “ ab errore vix liberari potuit; lux enim
 “ quae mentem subita irradiaverit, erroris
 “ tenebras, quae paulatim ortae et auctae
 “ mentem obscurassent, fugare haud po-
 “ tuit. Hinc quoque longa ejus amicitia
 “ frui, valde semper difficile. Unicum ver-
 “ bum, gestus unicus, altae materiem me-
 “ ditationis suppeditaret. Res etiam levif-
 “ simas quasi propositiones mathematicas
 “ adligavit, eique conclusiones inde deduc-
 “ tae, demonstrationes veluti firmæ et haud
 “ refellendæ visæ sunt *.”

Vis omnium, quae voluntati parent, cor-
 poris partium, plurimum in Mania augetur.
 —Neminem latet quantum pathemata ad
 corpus excitandum et roborandum valeant.

Maniaci perraro semper, aliqui nun-
 quam dormire observantur.—Etiam quis-
 que fere novit, quidquid Imaginationem
 excitare

* M. de Stael, Reflexions on the Life and Writings
 of J. J. Rousseau.

excitare et intendere, id plurimum quoque ad fomnum impediendum valere. Philosophus sublime raptus, quoties levem fomnum gratumque negligat, dum regiones adhuc incognitas et intentatas, quo aliquid exinde ad gloriam scientiarum evehendam, ad generis humani honores augendos, suumque nomen aeternum reddendum, referat, perlustrare audet *? Quoties dulces obliviscitur somnos vir Musis dilectus, dum felices, quos sibi ipse finxerit, orbes laeto exultans gaudio pererret? Quidem, in historia vitarum quorundam celeberrimorum philosophorum et poetarum, notatum reperimus, illos paucas tantum horas fomno dedisse.

Maniaci rebus externis, et sensibus, qui caeteros homines maxime afficiunt, minime attenti. “ Saepius (verba sunt Sauvagesii) omnem cibum obstinate recusant; “ frigoris et caloris patientissimi sunt; me- “ dia

* ——— “ For this the pensive Sage,

“ Heedless of sleep and midnight’s hurtful damp,

“ Hangs o’er the sickly taper.”

“ dia hieme nudi humi jaceant, nec mul-
“ tum refrigerantur.”—Alias etiam, quum
Imaginatio multum excitetur, perparum ad
res extra nos positas, et ad famem, sitim,
calorem, frigus et caetera attenditur. “ Hie-
“ ronymus Cardanus, (inquit summus Bo-
“ erhaavius) de quo dictum est, quod eo
“ nemo unquam insaniverit stultius, et sa-
“ puerit sapientius, vectus rheda in ecsta-
“ sim incidit, cogitans profundissime. Au-
“ riga viae nescius quaerit, qua via inceden-
“ dum est; respicit et vidit eum nil sentire;
“ ad tenebras usque nil responsi, nil jussi
“ accepit; permittit jumentis ut trahant
“ currum: Tandem quiescunt sub patibulo.
“ Cardanus ad se rediens irascitur, sed mox
“ causam agnovit *.” “ Quem ardorem
“ studii (utor verbis Ciceronis) censetis fu-
“ isse in Archimede, qui dum in pulvere
“ quoddam describat attentius, ne patriam
“ quidem captam esse senserit †.” “ Tri-
“ duo neque bibit, neque edit, neque audi-
“ vit,

* Boerhaav. de Morbis Nervorum.

† Cicero de Finibus.

“ vit, neque vidit Vieta dum arcanas notas
 “ interpretabatur *.” Narrat auctor libri
 cui titulus “ Eloges de Scavans :” Poetam
 inter Italos celeberrimum Marinum, tam intento
 animo in poemate “ Adonis” dicto recen-
 sendo et emendando occupatum fuisse, ut
 crus plurimum, priusquam sensisset, combus-
 tum.

Secundo. Hi qui saepissime Maniaci eva-
 dunt.—Dicitur ab Aretaeo, qui naturam
 semper accuratissime observavit, “ Illos huic
 “ morbo facillime patere, qui natura sunt
 “ iracundi, acriter excandescunt; verum
 “ et in aetatibus quibus calor et sanguis
 “ multus est, hi furore exagitantur, ut
 “ puberes, juvenes, et viri; victus ratio,
 “ multi cibi assumptio, faturitas immodica,
 “ ebrietas, luxuria, veneris appetentia, hanc
 “ aegritudinem conciliant †.”

De Mania quoque notemus illam saepis-
 sime inter homines saevire, qui alias Ima-
 ginationem maxime validam ostenderunt.

Dicit

* Haller. Physiolog. vol. 5.

† Aretaeus de Mania.

Dicit vir illustris Mead, "Frequens Maniae
" causa est nimia mentis intentio, et cogi-
" tationes diutius in aliquid etiam gratum
" et jucundum fixae et inhaerentes. Talis
" enim mentis intentio, cogitatio ita fixa,
" omnes ejus facultatis (ut inter illos qui
" nimium studiis incumbunt, videatur)
" plurimum laedere possunt." "Homi-
" nes (inquit vir clarus Robinson) magna
" mentis vi, summo ingenio, Imaginatione
" maxime sublimi a natura praediti, saepi-
" us, dum in altum feruntur, in Maniam
" quasi profilire videntur; cum enim cor-
" poris habitu calido, bilioso sint, hinc
" necessario venit, dum mens sublime rap-
" ta aliquid cogitatum nobile insequitur,
" ad altiora usque et usque tendens, impe-
" tus ejus majores fiant quam ut cerebrum
" debile tenellum ferat. Ita cerebrum, pe-
" nus pulcherrimorum et utilissimorum for-
" san cogitatorum, quassatur, frangitur, di-
" rumpitur, et omnia vi Imaginationis ni-
" mis fortiter agentis, confunduntur et per-
" miscentur *."

Plures

* Robinson on Spleen, Vapours, &c.

Plures etiam, qui de vita summorum philosophorum vel poetarum scripserunt, auctores notarunt, eos nonnunquam signa haud dubia Maniae ostendisse: “ Fatendum tamen est (ait vir doctus Petit) in multis altissimae sapientiae viris, mixturam sapientiae et dementiae, signis haud obscuris, deprehensam fuisse. Ut enim vetustiores illos taceam Democritum, Heraclidem, Hippocratem geometram peritissimum, referre libet quae de Cardani ingenio Thuanus in historiis memoriae prodidit. Romae (inquit) cum diverso ab aliis cultu incedentem, paucis ante obitum annis, conspicati et allocuti, et saepius admirati sumus; cum celeberrimi tot scriptis hominis recordatio subiret, neque tamen quidquid in eo quod tantae famae responderet, animadvertemus *.” Clarus Zimmerman narrat, magnos philosophos Swammerdamium, et Huigenium non semel tantum Mania laborasse.

* Petit. Annotationes ad Aretaeum.

raffe *. Fertur etiam ipsum divinum Newtonum semel pene Maniacum evasisse. “ Tassus poetarum Italorum princeps, (inquit Hallerus) qui hodiernis temporibus floruerunt, si Muratoro de Phantasia disferenti credamus, non semel pene Maniacus fuerit †.” Hic quoque clari poetae J. J. Rousseau meminisse liceat; et Petrarcha illustris semel Mania quodammodo affici certo visus est. Facile, alios plures, et philosophos et poetas, quorum fama late meritoque pervulgata, ad nostram illustrandam sententiam, si non supervacaneum esset, referre possem.

Quidam quoque de Mania differentes dixerunt, homines eosdem, Maniacos quam cum sani, nonnunquam plus ingenii ostendisse.

Tertio. Medendi modus.—In Mania sananda, aegrotum in quandam obscuram aedium partem amovere oportet; quae, quam longissime distare debet ab omnibus, quae suscitare possint cogitata, quibus mens ipsa

K

indulgere

* Zimmerman, de Bile Atra.

† Elementa Physiologiae, v. 5.

indulgere nimium cupit. Hic, quaecunque
animum commotum ac perturbatum sedare
queant, quaerenda; et cogitata, quam maxi-
me grata, prioribus diversa, inducenda. “De-
bet enim (ait Mead) esse lex, vix, aut
quam rarissime, violanda; cogitata illis
quae fovere solebant omnino diversa in-
gerere; quo mens ad alia meliora cogita-
ta paulatim se consuecat.”

De hoc morbo sanando differens Aretae-
us optime quoque monuit: “Insanientes
oportere non esse vel solos, vel inter eos,
quos aut contemnant, aut negligent.”
Celeberrimi inter recentiores medici, hoc
Aretaei monitum comprobant, dum ipsi
idem fere moneant jubeantque. “Menti-
bus Maniacorum (inquit Cullenus) reve-
rentiam, etiamque terrorem hominum
quorundam, praefertim tamen illorum
qui semper illis adesse debent, injicere
prodest. Hunc igitur terrorem, hanc-
que reverentiam, consequi conentur; pri-
mo illos cohibendi et coercendi semper
auctores fiant: nonnunquam etiam, si
opus,

“ opus, plagae verberaque adhibenda sint.

“ Saepe quoque plurimum proderit, si ii-

“ dem, qui nunc coerceant et puniant, om-

“ nis, quantum liceat indulgentiae, aucto-

“ res fiant; probe semper memores, metum,

“ si indulgentia abusa fuerit, ineutere.”

Quam utile sit, historia a Boerhaavio tra-
dita optime tamen illustrare videtur.

“ Quidam in Hollandia Boreali, adeo fa-

“ mosus pro Maniae curatione, ut summi

“ in republica viri male laborantes ipsi

“ committerentur. Simulac eos in domum

“ receperat, et infaniae causam prius ex

“ amicis intellexerat, benignissime eos trac-

“ tavit; at, simulac de malo conquereban-

“ tur, per tres vel quatuor fatuos, qui hoc

“ ministerio superbiebant, loris coriaceis

“ immisericorditer flagellebantur, donec

“ tandem de morbo non auderent queri;

“ silentes, iterum tractabantur benignissi-

“ me, abundantes omnibus, quae desiderari

“ poterant; at, vel minimum de morbi

“ causa conquesti, enormiter vapulabant;

“ tandem homines illi, ubi sentiebant quam

“ minimam

“ minimam scintillam infaniae affurgere,
“ adeo verbera metuebant, ut infaniam de-
“ ponerent. Novi (mox addit) virum pri-
“ mae dignitatis sic fanatum, qui, post ali-
“ quot annos, iterum aptissimus reipubli-
“ cae gubernandae exstitit *.”

Quodcunque mentis attentionem allice-
re, et quasi figere valet, plurimum in hoc
morbo profuit. Sic Hallerus et Cullenus
dicunt, Maniacos nonnunquam omnino du-
ro labore convaluisse.

Plures aliae medelae, quae in Mania fa-
nanda felici exitu usurpatae fuerunt, ad fal-
sas, quae menti inhaeserint, impressiones de-
lendas, novis aliis et fortioribus oblatis, sunt
accommodatae. Illos in mare subito jactan-
dos suadet Boerhaavius. “ Praecipitatio in
“ mare, submersio in eo continuata, quam-
“ diu ferri potest, princeps remedium est †.”
Celsus dicit, terrorem, mentisque pertur-
bationes, saepe utiles fuisse. “ Subito
“ enim

* Boerhaav. de Morbis Nervorum.—Vide etiam
Swieten et Haller.

† Boerhaav. Aphorism. 1123.

“ enim (ait) terreri, et expavescere, in hoc
“ morbo prodest, et fere quicquid animum
“ vehementer perturbat.” Itinera etiam,
ut in Hypochondriasi et Melancholia, sic in
Mania profuerunt. “ Infanientes (inquit
“ Aretaeus) debent mutare regiones; et, si
“ mens redit, annua peregrinatione sunt
“ jactandi.” Cullenus narrat, “ se plures
“ novisse Maniacos, qui prorsus, dum lon-
“ gum facerent iter, sanarentur.”

Anne sententia de origine morbi, quam
nunc defendere et stabilire conor, aliis
hujusce morbi sanandi modis convenit?
Omnes hi tamen medendi modi hac fere
sententia nituntur, nimium scilicet totum
corpus *excitatum esse*. “ Maniaci (inquit
“ Hallerus) fere sanantur ab iis quae vi-
“ res frangunt nimias, venaesectione, ar-
“ teriotime, maximaque copia aquae, in
“ qua purgantia medicamenta dissoluta es-
“ sent; quod quidem medelae genus mihi
“ aliquoties successit*.” De Mania iterum
differens

* Haller. Elementa Physiologiae, v. 5. p. 568.

differeus idem auctor Annotationibus ad Boerhaavii Praelectiones, dicit, “ Quae ratio igitur mali? Corporea certe, nam saepe vincitur purgationibus valediffimis, et omnibus quae vires corporis nimias minuunt *.”—Cum nobiscum reputemus, quam arctus qui mentem inter et corpus intercedit nexus, haud dubitare possumus, corpus etiam, in Melancholia, in Mania, aliisque mentis morbis, plurimum semper affici. Nonne tamen constat omne mentis pathema, omnem mentis actionem, effectum quendam in corpus praestare, majorem vel minorem, pro vi varia qua mens agat? Nonne corpus ipsum affectum mentem quoque pariter afficere vicissim? Nonne omnes animi facultates agiliores, et ad agendum validiores, reddi, omnibus iis quae corporis agilitatem, et vim augere conferant? Nonne contra semper observamus, vim mentis multum minui omnibus quae vim corporis minuunt? Nonne mens perinde

ac

* Haller, Annotationes ad Boerhaav. Praelectiones.

ac corpus afficitur? Quid Febre Typho magis corpus debilitet? Quid vires mentis minuere magis valeat?

Si res ita revera sint (quod vix dubitandum) minime certe necessarium, ad Maniae causam corpoream confugere, quo, effectuum bonorum, quos, sanguinis detractio, purgatio aliaeque evacuationes pariant, rationem reddamus. Mihi igitur videtur, argumenta, ad corpoream Maniae causam stabiliendam, hinc deducta, haudquaquam firma.

Quarto. Nonne Hypochondriasis et Melancholia saepe, Nostalgia et Noctambulatio nonnunquam in Maniam transeunt?—Si conamina mea adhuc haud infeliciter cesserint;—si verosimile reddiderim Hypochondriasm, Melancholiam, Nostalgiam nonnunquam a sola Imaginatione laesa oriri;—si hi morbi revera aliquando in Maniam transeant, vel illis Mania succedat, nonne hinc recte concludere liceat, Maniam quoque ab Imaginatione laesa nonnunquam originem ducere? Quoniam ratiocinatio hic perparum prodesset, sententiam hancce (Maniam scilicet

scilicet his morbis succedere) auctoritate medicorum, qui, animos ad hanc rem multum attenderint; vel qui, propter observationes alias accurate factas, et plurimam praxin, fidem summam mereantur, firmandam duco. “ Saepius accidit, (inquit Robinson) si maxima non adhibeatur cura, “ Hypochondriasis in Maniam transire. “ Sub verbo Maniae, omnes quascunque “ infaniae species complexas volo. Si constitutio sit biliosa, insequitur Mania maxime rabiosa, voluntati minime parens, “ quam comitantur omnia quae aegrotum “ audacem, metu vacuum, indicent *.” Alio loco dicit, “ Melancholia est tantum “ major Hypochondriasis gradus, in qua “ omnia plurimum augentur symptomata. “ Si morbus diu permanferit, infelix aeger “ omnem iterum convalescendi spem amittit; omnia, quae mentem deprimant, angant, terreant, usque et usque volvit; donec, tandem omnino fere desperatus, fiat. “ Quumque Melancholia sit tantum Hypochondriasis

* Robinson, ib.

“ pochondriasis aucta, pariter Mania est
“ tantum Melancholia aucta, et sympto-
“ matibus variata, propter variam, quae cui-
“ que contigerit, constitutionem aliasque res.
“ Hinc fit, ut, terminos cuique morbo pro-
“ prios, et propria symptomata, accurate sta-
“ tuere nequeamus *.” “ Qui de medici-
“ na, (inquit ill. Mead) scripserint auctores
“ duo Maniae genera distinguunt, deque
“ illis, ut morbis mentis constantibus sine
“ febre, dicunt. Hoc tantum inter se illa
“ discrepare putant, quod nempe auda-
“ cia furorque unum comitentur, alterum
“ moeror, metusque; huic Melancholia, illi
“ Mania, nomen. Hi autem morbi tan-
“ tum gradu differunt: Melancholia, enim,
“ ferius citiusve in Maniam, fere semper
“ transit; cumque furor cessaverit, moesti-
“ tia gravior quam antea, redit.” Celebris
Cullenus hanc etiam tuetur sententiam,
quanquam fatendum, mentem, ad dilectam,
quam ipse protulisset doctrinam, inclinasse.

L

“ Mania

* Robinson, ib. pag. 226.

“ Mania (ait) saepius est major tantum Melancholiae gradus.”

Hallerus quoque nos certiores facit, Nostalgiam nonnunquam in Maniam transire. Quanquam haec res ab nullo alio auctore quem adivi memoratur, mihi tamen minime dubia videtur, sola Halleri auctoritate nixa, qui, ipse Helvetia ortus, et nemini observandi diligentia secundus. Nonne igitur nimium essemus increduli, si tanto, de tali re, viro credere dubitemus.

Somnambulismus quoque aliquando in Maniam transire dicitur. Illis, qui hoc morbo laborant, (recte enim dicatur morbus) Imaginatio certe, et agilis maxime et valida. “ Ob fortissimum autem affectum, (verba sunt Halleri) et in parte sensorii communis violentum motum, hic morbus (Noctambulatio scilicet) multa cum delirio communia habet, et in Maniam transit *.”

Quinto. Consideranda veniunt argumenta alia, quibus theoria hujus morbi, ab Hallero

* Haller. Elementa Physiologiae, v. 5. p. 627.

ro aliisque tradita nititur.—Praeter rationes jam memoratas, quae, ex venae sectione, purgationis aliarumque utilitate evacuationum, suppeditantur, haecce illorum sententia, cerebri mutationibus morbofis, ab anatomicis observatis, nititur. “Frequenter
“omnino (inquit Hallerus) in fatuorum
“cerebris, evidentes et mechanicae causae
“mali, a morte, repertae sunt. Ita Willifius vidit, et Kerkringius flaccidum nempe cerebrum, et intus lapidem; molle
“pariter cerebrum cum cerebello schirrhoso Parisini; solidius e contrario cerebrum
“Lancisius vidit.”—Fides semper observationibus Willisii et Kerkringii habeatur; et minime equidem, Morgagni, aliorumque anatomicorum jure clarorum, qui, se in cerebri sectionibus varia morbida vidisse nos edocent, accuratorem et veritatem suspicari velim. Illis, quantum scio, fuit nulla dilecta quam tuerentur theoria; igiturque nulla causa, cur res quas observando didicissent aliter quam revera fuerint, dicerent, minimumve augerent.—Constat quidem
Maniam,

Maniam, saepe ab injuriis cerebro illatis, originem ducere. Nonne tamen Mania saepe quoque oritur, quum nec externa ulla cerebro illata fuerat injuria, nec inferri potuit? Praeterea celeberrimi confitentur anatomici, se, nullam quam minimam cerebri mutationem, in plurimis exemplis, deprehendere potuisse, unde suspicio etiam de morbi causa oriretur. Nonne etiam nimium Maniae terminos prolatamus, si intra illos omnes quoscunque mentis facultatum morbos, a laeso cerebro provenientes, complectamur? Non omnino forsan aequum, de omni Maniae specie, eadem ratiocinari, eadem concludere. Quanquam, propter quaedam, quae maxime extent, phaenomena, eadem videantur; nonne tamen verissimum est, illas, rebus in aliis quae etiam si minus conspicuae, non ideo tamen levioris momenti, plurimum a se invicem differre? Si concedatur autem, tales revera fieri cerebri mutationes, non exinde, quae morbum comitantur, symptomata explicare possemus. Quomodo etiam, talibus nixi principiis,

cipiis, rationem reddamus, cur remedia qualia “ praecipitatio in mare,” “ subitus “ terror,” “ mensque vehementer perturbata,” “ variaequae quae oculis in itinere “ obversentur res,” tantum profuerint, tantumque fuerint laudata.

Quidam etiam Maniam a cerebro pendere putant ; quia cum causa, quae eam primo induxerit, sublata fuerit, morbus non ideo tollitur. Ita clarus Robinson dicit. “ Probe scio quosdam censere, si pathema, “ unde Mania originem duxerit, tollatur, “ morbum illico cessaturum. Hic tamen “ plurimum erratur. Ipse enim novi virum “ cujus filia, quam habuit unicam, propter “ nimium juvenis amorem, Maniaca “ evasit. Pater, amicis suadentibus, juveni “ permisit ut filiam matrimonio duceret. “ Speravit illam sic forsan convalituram ; “ quamvis enim nunquam, ut sanam deceret, “ melius multo tamen dum ille adesset, “ locuta est. Connubium Maniam non minuit, nec id, quod functiones impediret cerebri, amovere potuit ; saepius enim “ illum

“ illum occidere conata fuit, donec tandem
“ in Hospitio Infanorum illam includere
“ necessarium duxerunt. Nonne hinc (ad-
“ dit) omnino probatur tales illos morbos
“ a malo fibrarum cerebri motu non ab ul-
“ la animi ipsius pertinacia, vel morbo,
“ pendere * ?”—Hic vir celebris conclusi-
onem eduxisse videtur, quae minime rebus
praemissis concedatur. Nonne sequens con-
clusio, sola quam secundum ratiocinationis
justae leges hinc inferre licet; mentem scili-
cet, quum semel in quendam cogitandi quasi
ordinem, propter causas vel nimium validas,
vel nimis diu durantes, fuerit coacta, non
statim, post causas amotas, ad eadem cogita-
ta, vel cogitandi modum, cui se prius con-
sueverat, redire? Nonne hoc omnino natu-
rae, quantum adhuc cognoscitur, humanae
mentis convenit? Nonne mens, quum se
nimis diu, vel obnixe nimium, ad quaedam
cogitata attenderit, ita tandem in illis in-
haeret, ut valde difficile, nonnunquam qui-
dem ne fieri potest, ut illam ad alia quae-
cunque

* Robinson on the Spleen, &c. page 392.

cunque convertere possimus? Sic etiam, quod ad corpus attinet, res fit. Nonne corpus, quosdam agendi modos, si causae nimiae, vel nimis diu admotae fuerint, acquirit? qui, causa sublata, perstant, et lente, si unquam, minuendi.

Nonne etiam verisimile, plurimas illarum, quas anatomici in cerebro observaverunt, mutationum ab Imaginatione diu, fortiterque agente, originem duxisse?—Pauci tantum effectuum, quos in corpore Imaginatio ostendat, sunt nobis bene perspecti; hoc tamen certo constat, illam sanguinis motum, pro varia qua agat vi, magis minusve augere: Nonne hinc auctae cerebri soliditatis et ponderis rationem probabilem reddamus? Hanc sententiam, sequens ab Hallero facta observatio, quodammodo firmat. “ In iis, “ qui ex febre cum delirio extincti sunt, “ semper plurimam sub pia matre lympham “ reperimus; et in Maniacis frequens est “ vasa cerebri farta reperire sanguine multo atroque.” Nonne verisimile est cerebellum schirrhosum; mollitiem, et flacciditatem

ditatem aliarum cerebri partium, dum aliae durae et schirrosae sint; ulceraque, in cerebris Maniacorum, ubi nulla vis extrinsecus illata fuerat, observata; nonne verisimile, inquam, talia etiam, ab hac causa, originem duxisse?

C A P. VI.

EPILEPSIA.

PAUCI sunt morbi, qui, quam Epilepsia, exemplum melius praebere possunt, vis qua mens polleat. Nonne propter rationes quae sequuntur verisimile videtur, Epilepsiam, a sola Imaginatione nonnunquam oriri? *Primo.* Quia plurima Epilepsiae symptomata, effectibus aliis, quos Imaginatio pariat, prorsus conveniunt.

Insigne hujus morbi signum; aegroti membra vehementer convelli, corpusque ipsum varie moveri et agitari. Viri, quibus
mandata

mandata *Magnetismi Animalis* indagatio, observarunt, in *Magnetismi processu*, membra vel etiam totum corpus, motibus frequentissimis et invitis convelli.

In omnibus Epilepsiae exemplis, muscoli faciei et oculorum plurimum afficiuntur, inde varias magnasque vultus distortionem faciente. — Sic etiam res, in *Magnetismi processu*, fiebat; et in illo praecipue notatae “ magna oculorum contortio et feritas.”

Dum tales membrorum et corporis motus persistent, humor spumeus fere ab ore fluit. — Pariter aquae viscidae exscretio convulsiones *Magnetismi* comitabatur. In hisce quoque convulsionibus, sicut in illis Epilepsiae veris, sputa nonnihil aliquando sanguine tincta.

Convulsiones Epilepticae parumper fere vim remittunt; subito autem majore cum violentia redeunt. — Ita omnino fiebat quoque in *Magneticis* illis convulsionibus.

Aretaeus dicit, “ In paroxysmo Morbi
“ Comitialis vox eorum nihil, nisi gemitus

M

“ et

“ et fufpirium, eft ; refpiratio vero fuffoca-
 “ tio quaedam eft, veluti in iis qui laqueo
 “ ftrangulantur *.” “ Unus e noftris ae-
 “ gris (inquiunt philofophi modo memora-
 “ ti,) prorfus elinguis fiebat ; foni debiles
 “ et confufi tantum audirentur, etiamfi co-
 “ namina mufculorum gutturis, linguae, et
 “ labiorum ad voces reddendas omnino pa-
 “ tebant.”

“ Caeterum cum a morbo quiefcunt, (ait
 “ Aretaeus,) ab initio fegnes funt, capitis
 “ gravitate premuntur, languidi, pallentes,
 “ animo confternati.” “ Pariter edocemur
 “ languorem, et quandam quafi fomniatio-
 “ nem, convulfiones five *crifes Magnetifmi*
 “ fequi ; animi pendent ; ftupent aegri ; non-
 “ nunquam quafi femifomnes videntur †.”

“ Talia (inquit Cullenus) funt maxime
 “ frequentia morbi figna ; tantum in aliis, et
 “ aliis hominibus, vel in homine eodem, tem-
 “ poribus aliis, difcrepant, prout fympptoma-
 “ ta memorata magis minusve violenta fint ;
 “ diutius

* Aretaeus de Morbo Comitiali.

† Id. ib.

“ diutius breviufve perdurent.” Eaedem haeres femper in *Processus Magnetici crisibus* fuerunt notati.

Secundo. Haecce fententia de origine morbi, ulterius firmari videtur ex caufis quae faepiffime morbum inducant, et illius paroxyfmos renouent; ex rapiditate qua ab aliis ad alios Epilepfia diffunditur; et ex rebus quae illius paroxyfmos jam faevientes afficiunt; et quia faepe primo inter fomnia incipit, et inter fomnia redit.—Maxime frequens et forfan potentiffima caufarum quae Epilepfiam inducant eft Imitatio. Exempla pauca vis qua pollet hic referam.

“ Omnia terribilia fpectacula, fpectatores
“ imbecillos, et teneriores fenfibiliorisque
“ constitutionis, in fimiles motus perversos
“ conjiciunt. Hoc obfervatum eft in vir-
“ gine viginti fex annorum, tenerioris et
“ fenfibilioris naturae, fpafmodicis affecti-
“ bus obnoxiae, quae, ex feneftra prospi-
“ ciens, ex improvifo, vetulam horrenda
“ Epilepfia correptam in platea confpexit;
“ unde concepto horrore ftatim in Epilep-
“ fiam

“ fiam per dimidiam horam durantem, mi-
 “ ferandumque in modum torquentem in-
 “ cidit, quae fingulis diebus eadem hora
 “ pari faevitate rediit *.” Sequens exem-
 plum a fummo Boerhaavio obfervatum, a
 claro viro Kaau Boerhaavio enarratur: “ In
 “ domo qua pauperes ex eleemofynis pub-
 “ licis aluntur in civitate Haerlemenfi, per-
 “ territa puella, in morbum nervorum con-
 “ vulfivum, certis paroxyfmis redeuntem,
 “ incidit; adftantium et adjuvantium, in
 “ eam intenta turba, itidem corripitur eo-
 “ dem morbo; poft ridie altera, deinde ter-
 “ tia, quarta, in eum, fere omnes tam pueri
 “ quam puellae, inciderunt. Status miserrimi-
 “ mus! corripitur hic, corripitur illa, uno fere
 “ omnes eodem tempore, dum unum alter
 “ profpicit, profternuntur †.” Adhuc ali-
 um addam, quod, nobis a philofophis qui-
 bus mandata *Magnetifmi* indagatio, tradi-
 tur. “ Paucos ante annos, ad diem cere-
 “ moniae

* Ephemerides, Naturae Curioforum, anno 1730,
 pag. 302.

† Kaau Boerhaave Impetum faciens, § 406,

“ *moniae primi convivii sacri in paraecia*
 “ *Sti Roch* celebrati, post cultum divinum
 “ vespere exactum, per trivia, ut mos fert,
 “ processerunt. Pueri et puellae ad eccle-
 “ siam reversi vix sedes prius ceperant,
 “ quam puella aegrotabat, et brevi convel-
 “ lebatur. Hicce affectus ita rapido pro-
 “ pagatur, ut dimidiam intra horam, quin-
 “ quaginta vel sexaginta puellae, a duo-
 “ decimo ad decimum nonum annum na-
 “ tae, iisdem corripiebantur convulsionibus.
 “ Idem quoque affectus iterum iterumque,
 “ hebdomade nondum exacta, apparuit;
 “ sed, ad proximam diem dominicam, om-
 “ nes puellae in unum fuerant collectae
 “ locum, una cum dominis *Sanctae Annae*
 “ dictis, quae id agunt, ut illas in probis
 “ instituant moribus. Duodecim tunc tem-
 “ poris convellebantur puellae; citoque cae-
 “ terae eodem fuissent convulsae modo, si
 “ non ad suam quaeque rediisset domum*.”

—Estne Imitatio simplex nostrae mentis
 princi-

* Report of the Commissioners charged with the
 examination of the Animal Magnetism.

principium, unde tanti, tamque miri, proveniunt effectus? Semper equidem putavi Imitationem minime simplicem. Si natura ejus accurate perpendatur, sententia, quam antea protuli (illam scilicet ab Imaginatione plurimum pendere,) forsan verisimilior videatur; plures jam memoravi rationes quibus haec opinio nititur.

Aliquot etiam traduntur Epilepsiae exempla, quae, originem a quibusdam sonis duxerint. Ita Boerhaavius narrat, “ Cum puer-
“ pera audivisset subito sonum campanarum
“ Epileptica convellitur; durante sono, no-
“ vum insultum patitur; silentibus campanis
“ cessant convulsiones; post tres dies rediit
“ iterum hic sonus, rediit etiam insultus
“ Epilepticus, et moritur*.” Puerperarum corpora valde irritabilia, Imaginationemque earum agilem, a causis etiam levissimis, ad nimios actus excitari omnibus notum. Infantes quoque sonis insolitis auditis Epileptici evasere. “ Visum est (inquit Boerhaa-
“ vius)

* Boerhaav. de Morbis Nervorum, p. 809.

“ vius) quod puer non ita diu natus per
 “ clangorem turbarum fiebat et manebat
 “ Epilepticus. Imaginatio fortis (addit)
 “ imprimis hunc affectum producit * ;”
 quem forsan pathemata quoque nonnihil
 augeant.

Vis Imaginationis, in paroxysmis redintegrandis, a plerisque memorata auctoribus, omnibus bene nota. Plurima illius exempla memoriae prodita. “ Puer (utor verbis ill.
 “ Swietenii) cum canis lanienus in illum
 “ infiluiſſet, Epilepsia correptus, ruebat.
 “ Alio cane viſo, ſive ejus latratu, vel pro-
 “ cul audito, paroxysmus rediit †.” Haec-
 ce vis Imaginationis, experimentis factis a
 philoſophis *Magnetismum animale* inda-
 gantibus, optime illuſtratur. Unum tantum
 ex plurimis hic proferam: “ Feminam,
 “ quae ſaepius ante, vi ſola Magnetismi,
 “ convulſionibus fuerat affecta, in aedium
 “ partem, ubi noſtra facta fuerunt experi-
 “ menta,

* Boerhaav. de Morbis Nervorum, p. 809.

† Swieten. Commentar. in Aphoriſm. Boerhaav.
 vol. 3.

“ menta, ducendam curavimus; eique fi-
 “ dem fecimus ipsum Dominum Deslon
 “ adefse. Undique filebat; tres tantum e
 “ nostro numero aderant, quorum unus
 “ illam de quibusdam rebus percontabatur;
 “ alter res ut quaeque observata fuerit,
 “ scriptis consignabat; tertius se Dominum
 “ Deslon simulabat. D. Deslon compella-
 “ bant; utque *processum* inciperet, petebant;
 “ dum interea tres, quibus mandata inda-
 “ gatio, omnino conquiescerent, in symp-
 “ tomatibus notandis solum occupati. Post
 “ tria horae *minuta* tremorem nervosum
 “ sentire incepit; aliaque, quae praeire so-
 “ lent symptomata, unum alterum rite se-
 “ quens, prodierunt; tandemque in *crisin*
 “ omnino absolutam incidit *.”

Quodcunque vel quam minimum con-
 ferat ad res in memoriam revocandas, quae
 paroxysmos comitatae fuerint, saepe parox-
 ysmos redintegrare valet. Hoc, nititur sa-
 piens Galeni consilium, ut, omne quod
 morbum

* Report of the Commissioners charged with the
 examination of the Animal Magnetism.

morbum ad mentem revocare potest, evitemus.

Morbus ab alio ad alios tam celeriter propagatus, ostendit etiam illum a mente oriri. Par hujus rei ratio, quam animi perturbationum in theatro diffusarum; vel ardoris pugnae, militum pectora pervadentis.

Nonne res, quae paroxysmos jam faevientes plurimum afficiunt, eandem hanc sententiam firmare conferunt? Soni, in paroxysmis varie afficiendis, maxime insignes. Soni in Imaginationem, semper multum pollent. Semper, nec inutiliter, sonis, pro rebus variatis, *Magnetismi animalis* fautores utebantur.

Per somnum Imaginatio valde agilis est, et vividissima; Epilepsia saepe dum dormiamus, et inter somnia invadit primo, iterumque redit. “ Summa cura (inquit Boerhaavius) cum sollicitudine maxima, noctes diesque sustentata, imprimis in debilibus, eos proclives reddit, ad somnia terrifica. Epilepsiae, inde natae, tantum invadunt in somno.—Vidi, ubi hoc du-

“ ravit per annos, nullo paroxysmo inter-
 “ diu hominem compellante.—Hae Epi-
 “ lepsiae difficillime sunt curabiles, et ut
 “ plurimum tandem lethales. Tales aegri
 “ plerumque narrant, se, vel de puteo in
 “ quo laberentur, vel de atra quadam ima-
 “ gine somniasse.” Quaedam alia hic ex-
 empla proferre, minime difficile, res autem
 omnibus, qui Epilepsiam saepius observave-
 rint, nota.

Tertio. Eadem haec sententia magis fir-
 mata videtur, dum homines huic morbo
 plerumque obnoxios, spectemus.—“ Habi-
 “ tus corporis (ait Gregorius) nimis sen-
 “ tiens et nimis mobilis, homines spasms
 “ opportunos reddit; hinc malum feminis,
 “ infantibus, luxuriosis, sanguine plenis,
 “ familiare *.” Nonne his quoque Ima-
 ginatio imprimis agilis, imprimis vivida?

Quarto. Remedia medicis saepe cum fe-
 licissimo, in Epilepsia sananda, exitu adhi-
 bita, tantum prodesse potuerunt, vi qua ad
 Imagina-

* Gregor. Conspectus Medicin. Theoret. vol. I.
 p. 212.

Imaginationem et pathemata excitanda et
augenda pollent. Primum, quomodo ce-
leberrimum illud Haerlemi exemplum,
quod jam a Kaau Boerhaave exscripsi, fa-
natum fuerit, memorare liceat. Verbis ip-
sius Kaau Boerhaave utor : “ Medici foler-
“ tes frustra adhibent quae dicat ars salu-
“ berrima medicamina. Confugitur tan-
“ dem ad Boerhaavium, qui misertus infe-
“ licis pauperum fortis, petiit Haerlemum,
“ et dum rem examinat, invadente in unum
“ paroxysmo, vidit convelli plures specie
“ Epilepsiae. Datis incassum optimis re-
“ mediis a medicis sapientissimis, et ex
“ Imaginatione ab uno ad alterum traducto
“ morbo ; his inquam rite perpenfis, hanc
“ avertendo, credidit posse curam obtinere,
“ et obtinuit. Scilicet praesentibus omni-
“ bus, jussit per cameram disponi fornaces
“ portatiles, prunis ardentibus instructas, et
“ iis imponi ferreos hamulos ad certam fi-
“ guram adaptatos ; tum ita mandavit, ut
“ qui primus, puer foret, vel puella, in-
“ fausti morbi paroxysmo arriperetur, lo-
“ cus

“cus quidam nudati brachii ad os usque
“inureretur; utque gravitate pollebat di-
“cendi, perterriti omnes ad crudele reme-
“dium, dum instare sentiunt paroxysmum,
“omni mentis intentione eidem resistunt
“fortioris oblatione ideae *.”

Remedia plurima a veteribus laudata, si
revera ullam possederint vim, solum pro-
fuisse videntur, ob fidem praeviam se utilia
futura esse. “Fama est (inquit Aretaeus)
“et vulturis cerebrum, et crudae fulicae
“cor, et domesticas feles comestas morbum
“discutere. Nonnullos vidi nuper jugu-
“lati hominis vulneri phialam subjicientes,
“atque inde haustum cruorem bibentes,
“quin et quendam auctorem legi, qui hu-
“manum jecur epulandum apponi jussit †.”

Plinius narrat plurimum valuisse, gladiatoris
jam occisi sanguinem calidum bibere. “San-
“guinem quoque (ait) gladiatorum bibunt,
“ut viventibus poculis, Comitiali Morbo
“laborantes; quod spectare facientes ea-
“dem

* Kaau. Boerhaav. loco prius citato.

† Aretaeus de Curatione Morbi Comitialis.

“ dem arena feras quoque horror est; at
 “ hercule illi ex homine ipso forberi effica-
 “ cissimum putant calidum spirantemque.
 “ Humanorum alii medullas crurum quae-
 “ runt et cerebrum infantium *.” Alius
 vetus scriptor narrat partem jecoris gladi-
 atoris comestam multum in morbo comitiali
 sanando pollere. Alexander Trallianus di-
 cit “ illi omnino experientia constare, ci-
 “ neres partis recentis gladiatoris jam mor-
 “ tui, uiscae, vino mixtos septiesque aegro
 “ dados valde efficax esse remedium †.”
 Remedia inepta et superstitiosa recentio-
 ribus usurpata temporibus, si revera uti-
 lia, eodem profuerunt modo.

Locorum et rerum mutatio, dicitur sae-
 pius in hoc morbo profuisse. Hancce rem
 quidam inter recentiores notaverunt auc-
 tores, quae ab eximio etiam memoratur Are-
 taeo. “ Ambulationes longae commodae
 “ sunt, non flexuosae; bonum spiritum red-
 “ dunt,

* Plin. Historia Natural. Lib. 28. cap. 1. et Lib. 30.
 cap. 10.

† Alexander Trallian. Lib. 1.

“ dunt, sub arboribus myrto et lauro, aut
 “ inter bene olentes herbas, maxime qui-
 “ dem agrestes et sponte nascentes : sin ha-
 “ rum copiam non habent, inter humano
 “ cultu procreatas. Inter has quoque ges-
 “ tationes longae et rectae fiant. Itinera
 “ facere bonum est, non tamen secundum
 “ flumen, ne delabentem aquam intueatur ;
 “ vertiginem enim aquae fluxus adfert ;
 “ neque ullum, qui in orbem volvatur, ne-
 “ que turbinem qui circumagatur, adspi-
 “ ciat ; est enim imbecillior quam ut fir-
 “ mum stabiliat animum, nam simul cum
 “ circulo vertitur *.”

Quinto. Epilepsia nonnunquam Melan-
 choliam et Maniam, quarum originem ab
 Imaginatione ostendere conati sumus, exci-
 pit, illisque excipitur. Plures clari medici,
 de Epilepsia accurate differentes, hujus rei
 meminerunt. Ita vir ill. Mead ; “ Melan-
 “ cholia, si diu perstiterit, saepius Epilepsia,
 “ vix medicina curabili excipitur. Saepe
 “ etiam Maniam diu durantem Epilepsia
 “ excipit ;

* Aretaeus loco prius citat.

“ excipit ; hi enim morbi arcte inter se
 “ conjuncti sunt *.” Nexus, qui Maniam
 inter et Epilepsiam intercedit, optime ex-
 emplo quod sequitur a Boerhaavio enar-
 rato, illustratur. “ Novi (ait ille) in hac
 “ urbe nobilem, et pulcherrimam puellam,
 “ dein, uxorem, postea viduam. Huic hi-
 “ lari accidebat ingens, et non toleranda
 “ contumelia, quam tacite ferebat et com-
 “ primebat. Incepit dein laborare morbo
 “ miro, qui subito, sine manifesta causa, ex
 “ surgeret. Facie ad misericordiam com-
 “ posita, rogaret vicinos ut ipsam sustine-
 “ rent ; dein ut alloquerentur ; tandem,
 “ morbo progrediente, ut vellent oscula
 “ dare. Duravit hoc per octavam partem
 “ horae ; dein constabat omnibus sensibus.
 “ Hoc ipsi in templo et in platea publica
 “ accidebat. Durat hic morbus per tres
 “ vel quatuor annos ; tunc miserrima Epi-
 “ lepsia, quam unquam vidi, fuit affecta ;
 “ quae, tentatis omnibus remediis, pejor
 “ evasit. Illa tandem Mania correpta ;
 “ tunc

* Mead. Monit. et Praecept. de Epilepsia.

“ tunc non amplius epileptica ; sed ubi fe-
“ dabatur Mania, revertebatur Epilepsia *.”

C A P. VII.

H Y S T E R I A.

HICCE morbus, qui tantum priorem refert, illius quoque instar, multum a mente pendet. Medicinae annales plurima exempla praebent illius fere ab omni mentis pathemate, vel nimio vel nimis diu perstante, originem ducentis : et cum ex alio fonte oriri videtur, pathemata tamen, ad paroxysmos redintegrandos, plurimum semper valent. Nonne autem verisimile Imaginationem agilem vividam, parum cohibitam, Hysteriam nonnunquam induxisse ? Similitudo etiam cum Epilepsia tali sententiae favet.

Notandum

* Boerhaav. de Morbis Nervorum.

Notandum primo homines maxime Hysteriae obnoxios, habitu corporis maxime irritabili, Imaginatione agili vividaque praeditos esse. Feminas saepissime, raro viros, invadit. Inter illas, plerumque, ab aetate pubere usque ad annum aetatis trigesimum quintum, per menstrua fere tempora, saevit. Feminae temperamenti sanguinei dicti, steriles, quam proli generandae aptae, saepius corripuntur. Illas quoque frequentius afficit, quae antea nymphomania laboraverint *.

Plura etiam gravissima Hysteriae symptomata, *Magnetismi Animalis processu*, fuerunt observata.—Philosophi, quibus mandata indagatio, nihili quidem meminerunt, quod omnino cum eo, *Globo Hysterico* dicto, conferatur; sensum autem, quem producit, quasi praefocantem, frequentem et gravem, in experimentis observarunt.—In Hysteria corpus ipsum ultro citroque contorquetur, multumque convellitur, et membra varie valideque moventur. Dentes saepe cum

O

magna

* Cullen's Practice of Physic.

magna vi colliduntur, conteruntur. Inter illos paroxyfmos, aegrae ridendi et flendi quasi paroxyfmis invitae obnoxiae : rifu fluctuque fe subito viciffim excipientibus.

“ Sensibilitas animi (ait Sauvagefius) tanta
 “ eft, ut leviffimus januae ftrepitus, dum
 “ clauditur vel pulfatur, illas convellat
 “ Hyftericas, fi inopinato accidat.” “ In
 “ jam faepius dictis *Magnetifmi Animalis*
 “ *crifibus*, corpus et membra, nonnunquam
 “ magna vi, contorquentur et convelluntur ;
 “ guttur fe contrahit ; *Hypochondria* et *Epi-*
 “ *gastrium* subito multumque afficiuntur.
 “ Feritas oculis ineft, clamant, lachryman-
 “ tur, fingultu vexantur, immodiceque ri-
 “ dent. Strepitu inopinato, etiam quam
 “ minimo, expavefcunt, tremunt *.”

Paroxyfmi faepius redeunt et maxime faeviunt, in locis ad Imaginationem excitandam et intendendam aptis, qualia funt theatra omnefque coetus frequentes.

Sicuti in Epilepfia fit, aliae, folis vifis et auditis Hyfteria convulfis, ipfae Hyftericae

* Report of the Commissioners, &c.

tericae factae fuerunt. “ Semel (inquit
 “ clarus Falconer) occasio hujusmodi ex-
 “ emplum videndi mihi oblata fuit. Per
 “ cultum divinum, femina nobilis Hyſteriae
 “ convellebatur paroxyſmo. Horae *minuto*
 “ nondum exacto, aliae ſex eodem omnino
 “ convellebantur modo, quarum nonnullae
 “ antea nunquam Hyſteria laboraverant*.”

Hyſteriae paroxyſmi quoque, ſola prio-
 rum recordatione, redintegrantur. Eadem
 haec res ſaepius de *Magnetismi criſibus* no-
 tata. “ Dominam P—— ad Armarium
 “ ubi D. Lavoifier habitat, apud quem
 “ quoque Dominus Deſlon erat arceſſi
 “ curavimus. In conclavi anteriore illa pri-
 “ us in *criſim* incidit, quam vel philoſophos,
 “ qui aderant, vel Dominum Deſlon, con-
 “ ſpexiſſet, tantum quia noverat ſe illum
 “ brevi viſuram. Inſignis (addunt) effec-
 “ tus virium quibus Imaginatio polleat !”

Hyſteria ſimulata, ſaepius repetita, non-
 nunquam in Hyſteriam veram tranſiit.
 “ Mihi omnino conſtat, (inquit Robinſon,) ”
 “ motus

* Falconer's Diſſertation on the Influence of the Paſ-
 ſions in Diſeaſes.

“ motus illos corporis abnormes, animi im-
 “ petus repentinos, numinis afflatus fictos,
 “ nuperorum illorum Galliae vatum, nihil
 “ aliud esse quam virorum convulsiones,
 “ et feminarum leves Hysteriae paroxys-
 “ mos. Novi ipse adolescentulam, quae,
 “ cum se illis paulisper comitem adjunxif-
 “ set, se, in violentissimos Hysteriae pa-
 “ roxysmos, pro lubitu injicere potuit.
 “ Quanquam tamen illos quoties voluerit
 “ inciperet, non ideo tamen ad lubitum
 “ sistere vel cohibere potuit. Inducti se-
 “ mel, pergerent, nec, nisi post certum tem-
 “ poris spatium, finiendi; omnino parox-
 “ ysmis Hysteriae verae similes *.”

Nonne etiam, ex rebus quibus nonnunquam
 paroxysmis venientibus occursum fuit, et e-
 fanandi modis felici exitu usurpatis, eadem
 de Hysteriae origine concludere licet? “ Di-
 “ citur (inquit Falconer) metum in liberis,
 “ ne parentibus displiceant, paroxysmis
 “ Hysteriae venientibus occurrere posse,
 “ certiorque factus fui, a viro omni fide
 “ digno,

* Robinson on the Spleen, &c. pag. 222.

“ digno, quod per res Scotiae turbidas, an-
 “ nis MDCCXLV, MDCCXLVI, Hysteriam
 “ ibi nunquam fuisse observatam *.”

In Hysteria ac in Epilepsia sananda niti
 debemus, ut animum ab illis quae morbum
 primo induxerint, vel a rebus quae paroxys-
 mos comitatae fuerint, quantum fieri potest,
 avocemus ; utque alia nova et meliora cogi-
 tata inducamus. “ Huic morbo sanando
 “ (verba sunt Sauvagesii) profunt quae cor-
 “ pus roborant, animum recreant, et men-
 “ tem morbi idea avertunt ; ut exercitatio,
 “ itinera, rusticatio ; ut cupitorum obtentio,
 “ virgini lubricinosae matrimonium, conjugii
 “ zelotypae vir fidelis, post aerumnas for-
 “ tuna prospera, si ex his cupiditas explea-
 “ tur †.”

C A P.

* Falconer Libello supra citat.

† Sauvages. Nosologia Methodica.

C A P. VIII.

A P O P L E X I A.

PLURIMAE res haud dubitare finunt, Apoplexiam nonnunquam a pathematibus acrioribus originem traxisse: fatendum tamen minime constare exemplis, Imaginationem solam unquam eam induxisse. Si pariter ad mentem revocemus, Imaginationem plurimum ad cursum sanguinis augendum polere, hominesque Apoplexiae maxime obnoxios fere pleni esse corporis; rationes minime deerunt, cur putemus si sola effectus tantos haud edere potest, illam non parum saltem ad alias fortiores causas intendendas et adjuvandas valere. Nonne haec sententia quoddammodo firmatur re, cujus summus Boerhaavius meminit? “ Nobilis
 “ puella, (inquit) in consortio audiens narrare turpem historiam, et se suspectam
 “ credens, mox rubet ad collum usque, carotides ita pulsant, ut subsilient ornamenta
 “ ta

“ ta colli*.” Annon verifimile, Apoplex-
ias doctorum hominum frequentiores, ab
Imaginatione fortius agente, interdum oriri?
“ Studium enim (inquit Haller) quaedam
“ habet amoris fimilia, et circuitum sangui-
“ nis incitat.” “ Senferunt omnes, (utor
“ verbis cel. Swietenii) qui feveris ftudiis
“ animum adhibuerunt caput gravatum, et
“ moleftam tenfionem in encephalo dum
“ nimis diu protrahuntur illis labores †.”
“ Cl. Morgagni quoque dicit, fe quen-
“ dam noviffe hominem, cui, fiquando
“ mane in lecto, animum in paulo ab-
“ ftufiora intendiffet, levis epiftaxis post-
“ quam furrexerit nunquam non accidit.”

P A R S

* Boerhaav. Ibid. pag. 555.

† Swieten. Commentarii, Vol. III. pag. 267.

P A R S II.

*De quibusdam Morbis, qui, ab aliis causis
orti, sola Imaginatione gravantur vel le-
niuntur.*

C A P. I.

P Y R E X I A E.

FEBRES INTERMITTENTES.

OPTIMI auctores de Febribus Intermittentibus differentes, illas plurimum a mente et invadentes et recedentes pendere notarunt. Pathemata tamen magis extantia praecipuam medicorum attentionem sibi vindicarunt.

Praeterea quod pathemata, ab actibus Imaginationis quae praeiverint verifimilius pendeant; tantum oportet, remedia quae exitu felici in his morbis sanandis nonnunquam adhibita fuerint, leviter et oculo quasi

quasi festinante percurramus, quo nobis prorsus perspectum sit, Imaginationem solam, pathematibus nihil vel parum saltem adjuvantibus, hic multum pollere. Ita fertur araneas vivas, et partes myxarum exustas a candelis vel lampadibus emunctas, taliaque alia remedia saepe nec inutiliter fuisse usurpata.—Minime certo putandum vires quascunque, etiam quam minimas illis inesse, quibus in istis morbis sanandis prodesse possent. Nonne veri videtur similis, illa, propter pompam mysticam, quâ adhiberi solebant, ad Imaginationem excitandam ita aptam, utiles suos praestitisse effectus? Si concedatur autem illa revera quasdam ad corpus immutandum dotes habere; non sic virium, ad Febres tales fugandas, quibus amuleta et incantamenta polleant, rationem reddere speremus. Quodcunque igitur ab istis omnibus remediis hucusque provenit, vel unquam proveniat felix et utile, omnino Imaginationi tribuendum. Ita haec sententia plurimum firmatur. Semper fere observatum, Febres istas magis minusve le-

vatas, citius feriusve fanatas, pro varia Imaginationis agilitate et vi.

Soni quidam (si illustri credamus Sauvagesio) nonnunquam quoque in his morbis fanandis profuerunt. “ Vidi (inquit) quem
“ immanis dolor capitis alternis diebus cum
“ Febre vexabat, et quem mire sublevavit
“ iteratus quotidie per aliquod tempus tym-
“ pani bellici sonus ; cui spectaculo moes-
“ tus intereram, utcunque ludicrum exteris
“ visum esset ; agebatur quippe de cognato,
“ qui hujus et aliorum ope auxiliorum con-
“ valuit *.”

Nonnullis forsan in exemplis, effectus miri corticis Peruviani in Febribus Intermit- tentibus fanandis, Imaginationi illum adju- vanti, aliqua ex parte, adscribendi ; fides enim ejus virium nunc ubique patet et do- minatur.—Haudquaquam tamen minimam vis propriae nobilis hujusce medicamenti suspicionem, in cujusvis mentem ingerere vellem ; fas sit tantum innuere utiles illius effectus,

* Sauvages. Nosologia Methodica.

effectus, Imaginatione operam conferente, nonnunquam forsan augeri posse.

Difficile certe foret, forsan haud fieri potest, ut, agendi modum, per quem Febres istae ita vel sanentur vel leniantur, rite explicemus. Natura etiam illius affectus quo Febris paroxysmus consistat; vel potius, mutationum illarum corporis quas Febris inducat, minimum nobis hucusque perspecta; nec naturam illius actionis animi in corpus, qua feбри vel occurrere venienti, vel saevientem fugare, possit, melius cognoscimus.—Quidam putarunt, Imaginationem excitatam cursum sanguinis augere, vimque corpori sufficere; hincque fieri ut corpus novis quasi copiis instructum, cum morbo congredi, illumque fundere par omnino reddatur. Aliis visum, Imaginationem re praesenti plurimum occupatam, quo corpus morbi impetus sentiat, impedire. Utcunque tamen alii atque alii homines talium Imaginationis effectuum rationem reddant, hanc esse in causa, minime in dubium vocandum.

Probabile

Probabile videtur non cunctas Febres Intermittentes eodem omnino modo ab Imaginatione affici; me latet autem, si quisquam, varios illius in hos morbos effectus, accurate investigare conatus sit.

C A P. II.

TYPHUS IN GENERE.

MENTIS imperium quoque, in Febres hominum contagione ortas, late patet. Haecce res, quanquam de Peste praecipue notata, aliis omnibus magis minusve convenit. Auctores fere omnes de his febribus differentes dicunt, homines illis maxime obnoxios, quibus, propter metum, moerorem, aliudve pathema deprimens nimis diu fotum, mens languida, corpus laxum, debile. Contra pathemata illa quae mentem grate exagitant, et quasi tollunt, morbo occurrunt venienti, praesentem

praesentem fugant.—Pariter Imaginatio excitata magna vi ad has Febres depellendas pollet. Ita constat homines Mania laborantes, hominesve quibus Imaginatio, cogitatis ad religionem pertinentibus, aliisve usque et usque volvendis plurimum accensa, rarissime illis corripitur.

Si talis revera vis Imaginationis ad morbos tales venientes occurrendos; nonne speremus etiam Imaginationem quoque ad illos, jam faevientes, fugandos plurimum valituram. Morbum esse levem, remedia summis viribus praedita, aegro suadere, et omni denique ope niti debemus, ut nostris conatibus Imaginationem aegri semper adjutricem habeamus.

In his morbis sanandis, vis hujus facultatis nimium neglecta, minime tanti ac debuit habita. Vix dubitandum tamen illius utilitatem magis magisque in dies apparituram, tandemque, illam, attentionem quantum mereatur, sibi vindicaturam.

C A P. III.

TYPHUS MITIOR.

HICCE morbus *Febris Nervosa Depressa* a scriptoribus Anglicis de medicina differentibus fere dicitur; et plerisque arridet sententia, Aretaeum sub nomine Νοσος καρδιακων, (Morbi Cardiacorum) de hoc morbo agere.

Quanti egregius hic auctor vim mentis in hoc morbo sanando fecerit, e capite illo de *Curatione Cardiacorum*, abunde liquet.

“ Æger (inquit) plantarum, picturae, aquarum aspectu oblectandus, et haec omnia
 “ jucunde suaviterque intuenda. Amicorum praesentium locutiones sint joculares atque ridiculae. Summa sit in corpore quies, in animo hilaritas. Ipsum
 “ decet forti bonoque esse animo; et medicus illum cum suavi oratione ad bonam
 “ spem cohortetur, varioque alimento et
 “ vino opituletur. Decumbat vero in aëre
 “ frigido,

“ frigido, aut et ad Urfam domus vergat;
“ moretur autem prope virentia prata, fon-
“ tesque et obstreperantes rivos, nam ab his-
“ ce emanans bonus halitus, et mentis de-
“ lectatio, animam et naturam suscitatur, vi-
“ taeque aegrotum reddit. Caeterum quis
“ ob inopiam haec assequi nequeat, imitari
“ oportet, et auram frigidam ramorum be-
“ ne olentium voluptariis flabellis captare,
“ et tempus vernum floribus et foliis prae-
“ sentibus humum sternere debet.” Tales
res locaque semper fuerunt laudata, ut ad
Imaginationem accendendam apta, conati-
busque illius maxime faventia.

Vinum in hoc morbo sanando semper
fere adhibitum; plurimum certo valet.
Quaquam vix dubitare liceat vinum quan-
dam nec exiguam forsan vim in corpus ip-
sum proxime habere: mihi attamen vide-
tur, effectus quos praestet salubres illius vi-
ribus ad mentem afficiendam maxime tri-
buendos. Modice sumptum mentem erigit,
sensus et pathemata grata, jucunda excitat;
magna conanti Imaginationi plurimum fa-
vet.

vet. Ita propter arctum qui mentem inter et corpus intercedit nexum; corpus aequè fere firmatur et roboratur.

Iisdem principiis nixus, effectus salubres opii in hoc morbo explicarem. “ Gentes
“ pene omnes in India, Japonia, Turcia,
“ Persia, et reliquis regionibus orientalibus,
“ opio depurato, frequentissime in convi-
“ viis, et extra illa, ad hilaritatem sibi con-
“ ciliandam, moeroremque discutiendum
“ utuntur.” Theriaca veterum, quae junc-
tis opio et aromatibus constabat, eodem, ut
videtur, consilio a Galeno in Morbo Cardia-
co sanando laudatur.

Musice etiam, pro rebus rite variata, quo
venienti huic febri obviam eamus, vel jam
saevientem fugemus, haud parum nos for-
san adjuvaret. Quid, dum valemus, mu-
sice magis mentem erigit, roborat; quid
Imaginationem et pathemata citius excitat,
magisve accendit? Cur dubitemus igitur il-
lam effectus eosdem in morbis praestitutam?
Quorundam quidem hominum, ut supra
dictum, organa ita fabricata, vel mens ita
condita

condita videtur, ut magis quam caeteri homines musice afficiantur; omnes attamen vires illius plus minusve sentiunt et confitentur. —Nec haecce sententia ut stulta habeatur et irrideatur, donec, ex certis experimentis, et observationibus accuratissime factis, omnino constet, illam inutilem esse.

C A P. IV.

P E S T I S.

ET quae medici, omni fide digni, et quae probi homines alii, scientiae hujus expertes, ideoque praejudiciis vacui, a se visa traderunt, nos non dubitare sinunt, Imaginationem et pathemata illa quae mentem erigunt, saepius huic morbo venienti occurrisse; et cum jam in corpore receptus ibi saeviebat, plurimum profuisse.

Q

Cullenus

Cullenus vires mentis corpori adjutrices,
 quo Pesti venienti resistatur, plurimi habuit.
 “ Mens (inquit) erigenda et munienda re-
 “ bus quae contra primos morbi impetus
 “ aegrum tueantur: sententia tristis, mor-
 “ bum insanabilem, quantum fieri potest,
 “ delenda; hominesque negotiis et laboribus
 “ occupandi: unicuique eo uti liceat, quod
 “ illi optimum videtur, quo se contra mor-
 “ bum tueatur. Si amuletis et incantamen-
 “ tis fidem habeat, illis, vel dilecto medica-
 “ mento dummodo innoxium sit, utatur *.”
 “ Amuleta (verbis utor celeberrimi Hoff-
 “ manni) contra Pestem praestantissima re-
 “ media, non novum, sed in vulgus notum
 “ est: non vero alio modo operantur, quam
 “ quod magna fiducia praediti, non time-
 “ ant Pestem, unde ab ipsa immunes de-
 “ gunt. Et Sennertus inter causas Pestis
 “ Imaginationem, terrorem ac timorem
 “ ponit; et hanc causam putat primariam
 “ quod Vespillones, et clinicae mulieres, chi-
 “ rurgi, et alii qui animo praesenti et ala-
 “ cri,

* Cullen's Practice of Physic.

“ cri, Peste infectis et mortuis sua operas
“ locant, raro Peste inficiantur, qui vero
“ minus praesentes sunt, subito inficiantur
“ et extinguantur *.”

Nec minus Imaginatio, et pathemata quae mentem erigant, ad Pestem jam saevientem fugandam valent.—Etiam si de talibus illorum viribus minime pro dignitate et utilitate actum; quae autem auctores nonnulli hoc de morbo fanando quasi obiter dixerunt quo minus de illis dubitemus obstant. Quod hanc quoque quodammodo saltem firmet sententiam, a quibusdam veterum scriptoribus edocemur, res ad Imaginationem et pathemata accendenda tantum aptas, plurimum in hoc morbo fanando profecisse. Ita Plutarchus de Musice agens narrat: Pestem funestissimam, tempore Thaletis Creta orti, Lacedemone saeviisse. Cum omnia quae adhiberentur medicamenta irrita cessissent, Cretam miserunt legatos, qui clarum hunc philosophum orarent ut miseris illis adestet et subveniret.—Non illi ad medicamenta recurritur. Probe novit

* Hoffman. de Peste.

novit quantum mens ad corpus afficiendum polleat, et omnia quaecunque mentem maxime accendere possint, diligenter exquisiverat et perpenderat. Inter illa musice eminet; et ejus vires illi optime perspectae.—

Ad musicen igitur nunc confugit; tantaque cum peritia et tam felici exitu usus est, ut morbus brevi evanesceret omnino.—Nec dubitandum summam ipsius famam, haud parum, ad vires musices adjuvandas, contulisse; nam impium fere visum fuisset putare, aliquid utcunque arduum viri conatibus resistere posse, cui crediderunt esse cum ipsis superis consuetudinem. Exemplum

virium Imaginationis et Pathematum aliud memoriae prodidit Aurelius Victor. “ In

“ Peste illa (inquit) quae, Romae, sub ini-

“ tio seculi quarti ab urbe condita, tantas

“ strages fecit, Romani, oraculo suadente,

“ decem legatos (quorum primarius Quin-

“ tus Ogulnius,) Epidaurum miserunt, qui,

“ Æsculapium, ut iis succurreret, supplices

“ orarent. Quodam die postquam ad Epi-

“ daurum advenissent, cum statuam Æscula-

“ pii

“ pii conspicerent, et illius magnitudinem
“ mirarentur; serpens ex illius foemore
“ exsiluit, qui, mentibus illorum qui adef-
“ sent, potius reverentiam quam metum in-
“ jecit. Iter per urbem, in populi conspectu,
“ qui viderent et stuperent, faciens, ad lit-
“ tus progreditur; Romanorum navem as-
“ cendit; et in *Quinti Ogulnii* cubiculum
“ se recepit. Legati, quod Deum secum ve-
“ herent, plurimum gavisi, vela pandunt.—
“ Cum ad insulam *Tiberis* ventum, serpens
“ saltu terram petit: hic, templum *Æscula-*
“ pio struunt, et *Pestis* statim fugatur.”

Probe scio, plurimos, historiam quam jam tradidi fictam prorsus, credituros: et mihi quidem verisimile videtur, quaedam falsa, omnia nimium aucta et exornata esse.— Forsan ita illius rationem reddamus. Morbus hicce tam late grassans, tam funestus, non medicorum solum, verum omnium, quibuscunque occupati fuerint negotiis, summam sibi attentionem vindicaret. Brevis illis constaret, illa plurimum morbo venienti favere, vel jam presentem gravare, quae-

quaecunque, cogitata folicita, deprimentia, iri mentem inducere conferant; contra, quaecunque, mentem quietam hilaremque reddere, spem fidemque facere possint, illa plurimum ad morbum venientem arcendum, vel presentem profligandum valere.—Omnibus igitur viribus niterentur, ut civium mentes erigerent, firmarent. Quid igitur ad rem exoptatam consequendam melius a Senatu Romano excogitari potuit?—Nobis quidem, iter per mare in hunc finem susceptum absurdum prorsus et ridiculum videatur; verum si ad ignorantiam, et superstitionem Romanorum spectetur, de eo melius forsan censeamus.

Nec silentio praetereundum Pestem, rarius inter illos, qui Hypochondriasi, Melancholia, Mania laborant, saevire. Minime mihi arridet sententia celeberrimi viri Joannis Hunter, illos a Peste immunes vivere, quia, alius jam praesens morbus obstat quo minus haec nunc corpus invadat; verum contra, veri similis mihi videtur, rem ita fieri, quia Imaginatio et pathemata in his morbis valde excitata ad alia omnino vertuntur.

C A P. V.

P H R E N I T I S.

PLURIMI medici putant Phrenitidem minime morbum *idiopathicum* : certo rarum hoc morbi genus.—Si Phrenitis autem revera existat, haud dubitandum Imaginationem excitatam sanguinis cursum augendo, plurimum ad illam gravandam collaturam. Hinc Aretaei, et Coelii Aureliani consilium sapiens pendet. “ Parietes (ait Aretaeus) sint
“ laeves, aequales, neque picturis exornen-
“ tur ; pictura enim parietum mentem tur-
“ bat. Nam prae oculis falsa quaedam si-
“ mulacra observantur ; et quaedam non
“ eminentia tanquam eminentia manibus
“ contrectant : omnisque occasio, ma-
“ nuum agitationem, provocat. Ami-
“ cissimi eos invitant ; fabulae et fer-
“ mones animum ne vellicent, quum de-
“ lectabilia omnia esse oportet, illis prae-
“ cipue quorum iracunda infania est *.”
“ Sit

* Aretaeus de Curatione Phreneticorum.

“ Sit etiam (verba sunt Coelii Aureliani)
“ sine ullo picturae figmento locus ; ne vi-
“ fa aegri ex picturis mente accipientes,
“ quae Graeci phantasmata vocaverunt, plus
“ asperentur, aut in risum solvantur. Te-
“ nue atque blandum lumen immittatur lu-
“ cernae aut lucis aetheriae, sed arguto usu
“ machinatum, quo, velut per quandam
“ cavernam, aegrotantis vultum perfundat,
“ et nullas tangat alias corporis partes. Sic
“ enim mitigabitur alienationis augmen-
“ tum, et adjutorium id passioni aptum,
“ congrue servabit qualitatis effectum.” Si
lux immissa aegro ipsi ingrata ; vel illi no-
cere videatur, rebus quae Imaginationem et
pathemata excitent oculis offerendis, jubet
idem auctor, ut cubiculum quo aeger de-
cumbat obscurum fiat. Si vero tenebrae no-
ceant, quandam quasi mentis dubitationem
faciendo, vel ad cogitata tristitia et deprimen-
tia ducendo, lucem immittendam suadet.

Aristoteles de “ Infomniis ” differens no-
tat quoque, homines Febre laborantes, saepe
sibi fingere, a quadam tenui similitudine, se
animalia

animalia in parietibus conspiceret, “ Διο και
 “ πυρετῶσι ενιοτε φαινεται ζωα, εν τοις τοιχοις,
 “ απο μικρας ὁμοιοτητος των γραμμων συντιθε-
 “ μενων.”

C A P. VI.

P O D A G R A.

VETERES notarunt, et quotidiana quidem
 observatione liquet, Podagram valde a men-
 te affici. Pathematum imperium certe, hic,
 latissime patet. Quidam ferunt, illam ali-
 quando a pathematibus folis originem dux-
 isse: et minime dubitandum pathemata plu-
 rimum ad paroxysmos redintegrandos va-
 lere. Nec raro illorum conatus, Imagina-
 tione adjuvante, diros morbi cruciatus leni-
 erunt: etiam (quanquam fatendum et do-
 lendum exempla rarissima) pathemata et
 Imaginatio, omni quasi vi, nitentia, Poda-
 R grae

grae venientis impetui restitisse, vel Podagra jam saevientem fudisse et fugasse dicuntur. “ Homo (inquit Hildanus a Swietenio citatus) spectri vel umbrae speciem mentitus, alium Podagrae paroxysmo laborantem, e lecto raptavit, et illum dorso impositum, ad imas scalas ferebat, pedibus et cruribus, ut descenderet, gradus ferientibus. Illi ita tractato, usus pedum et crurum illico rediit, et maximo terrore permotus, scalas iterum, quam celerrime, ascendit. Post hoc, multos annos prorsus Podagra immunis vivebat.” Ecce alterum ab eodem Swietenio prolatum exemplum : “ Quidam, quem Podagra quadraginta annos divexaverat, capitis damnatus ad mortem duceretur. Illi jam morituro, venia delicti concessa, (mirum dictu) agilitatem vimque pristinam pedibus cruribusque statim reddidit. Plures quoque annos postea vivebat, sine unico etiam Podagrae paroxysmo *.” —

Minime

* Swieten, Commentar. in Aphorism. Boerhaav.

Minime adhuc liquet quantum Imaginatio sola in Podagra polleat.

C A P. VII.

HÆMORRHAGIÆ.

CONSTAT pathemata ad Haemorrhagias afficiendas plurimum pollere; nec cur res ita se habeat, rationem reddere difficile. Effectus tamen, pariter ac pathemata quae illos produxerint, valde diversi, nonnunquam prorsus contrarii. Pathemata violentia dicta, corpus exagitando et quasi convellendo, sanguinis cursum promovent: contra, moerore, metu, et cunctis illis pathematibus quae mentem deprimant, lentior languidiorque redditur.—Haec igitur excitare, intendere; illa temperare, componere, dummodo Haemorrhagiae nimiae videantur, multum certe proderit. Manifestum quoque

quoque pathemata excitantia, ita, ad Haemorrhagias redintegrandas plurimum valitura.

Nonne Imaginatio pariter ac pathemata *excitantia* sanguinis cursum auget? Nonne verisimile Haemorrhagias hominum saltem corporis plenioris hinc nonnunquam originem ducere; et verisimilius adhuc Imaginationem Haemorrhagias saepius redintegrare; nonne quoque probabile Imaginationem gravidarum nimium excitatam nonnunquam causam abortus extitisse.—Gravidis Imaginatio fere agilissima, et vividissima, facile et magnopere levibus accensa causis; illis corpus valde irritabile.

C A P. VIII.

SCORBUTUS.

TRISTITIA, spei abjectio, scorbutum semper comitantur et augent; et animus demissus

missus corpus illi opportunum reddit. Hinc
moestos, meticulosos fere corripit. Quod-
cunque anxia illa et deprimentia cogitata
mente depellere, et alia jucunda, grate ex-
citantia et erigentia inducere possit, ad mor-
bum leniendum et sanandum plurimum
confert. Auctor historiae illius itineris, per
mare, forti viro Anson facti, dicit, “ Quod-
“ cunque animos nautarum fregisse, spesque
“ minuisse, id morbum semper plurimum
“ gravasse; illos enim, qui diu eo laborave-
“ rant, fere de medio morbus sustulit; et alios
“ facilioribus navis negotiis pares, ut se in
“ lectum reciperent, coegit. Hinc liquet
“ (auctor adjicit) mentis hilaritatem et co-
“ gitata erigentia ad morbum venientem
“ arcendum vel praesentem leniendum et
“ fugandum haud parum profutura *.”
Dominus Ives, nos, quoque exemplo edo-
cuit quam utile in Scorbuto sanando men-
tem ciere et accendere. “ Cum classis Bri-
“ tanniae (inquit) in Stationem *Theres* dic-
“ tam (Februario millesimo septingentesi-
“ mo

* Anson's Voyage.

“ mo quadragesimo quarto) venisset, nava-
 “ les nostri focii, classem hostium cum nos-
 “ tra brevi congressuram, certiores facti
 “ fuerunt. Igitur non fani solum, verum
 “ aegroti quoque maxima voluptatis et
 “ gaudii signa ostenderunt. Hi mire con-
 “ valuerunt indies; adeo, ut, die Februarii
 “ undecimo, quum nobis cum conjunctis
 “ Galliae et Hispaniae classibus congres-
 “ sum est, tantum quatuor vel quinque
 “ morbo lecto detenti fuerunt *.”

Quantum Imaginatio ipsa in Scorbuto fa-
 nando pollet, historia apparet quam celeberrimus
 medicus Lind, ab alio auctore citans,
 nobis in aestimabili suo opere de Scorbuto
 tradidit. Res fiebat quum Breda anno mil-
 lesimo sexcentesimo vigesimo quinto obsi-
 dione teneretur. “ Urbs haecce (inquit)
 “ omnibus malis, quae, defatigatio, ali-
 “ menta mala, mentisque sollicitudo, moe-
 “ ror mortalibus inferant, tentata fuit. Scor-
 “ butus quoque dire saeviit, plurimosque
 “ de medio sustulit. Praesidio tot tantis-
 “ que

* Ive's Journal.

que malis fracto, et urbem jam deditu-
ro, Princeps Auriacus cum metuisset ne
urbs in hostium ditionem veniret, ne-
que illi subsidia ferre posset, literas
introducendas curavit; quibus, se illi
quamprimum auxilia missurum pollici-
tus est. Simul, quaedam medicamenta,
magni dicta fuisse pretii, et magnarum
ad Scorbutum sanandum virium misit,
plura ejusdem generis brevi missurus.—
Illorum effectus prorsus mirabiles. Sin-
guli medici hujus medicamenti tres par-
vas phialas acceperunt. In vulgus ubi-
que editum, quod tres vel quatuor gut-
tae, congio liquoris, vim salutarem im-
pertiri potuerunt.—Medicamentum hoc-
ce, tam mira faciens, omnibus adhibi-
tum: neque, ipsis praefectis, arcanum
doli militibus tam utilis patefiebat.—
Omnes ad nos convenerunt; singuli oran-
tes, ut nonnullam divini medicamenti
partem illis reservemus. Hilaritas iterum
in cujusvis vultu se ostendit, et fides vi-
rium medicamenti ubique valuit.—Tanta
et

“ et tam mirabilis hujus doli vis, ut pluri-
“ mi, brevi et omnino sola illius ope con-
“ valuerunt. Quosdam qui per mensem
“ antea ne semel etiam membra movissent,
“ plateas perambulantes membris fanis, rec-
“ tis, validis conspeximus. Se, egregio be-
“ nigni Principis remedio, sanatos praedi-
“ cabant, gloriabantur. Motus illorum ar-
“ tubus nunc sola cum oleo fricatione res-
“ titutus; et alvus sponte, vel parum tan-
“ tum medicamentis adjuta, muneribus ri-
“ te functa est.—Multi qui dixerunt om-
“ nia alia remedia illis plurimum nocuisse,
“ paucos intra dies, laeti, stupentes, reme-
“ dio eximii Principis, convaluerunt.—Nar-
“ ratio haecce singularis (pergit clarus Lind)
“ vix fidem faceret, si, non observationibus
“ maxime accuratis, et optimis morbi his-
“ toriis omnino conveniret. Memoriae
“ traditur auctore ingenuo, fido, qui ipse
“ urbi interfuit. Nos certiores facit se
“ quotidie quomodo aegri se habuerint, li-
“ teris mandasse, et miratur valde, illos tam
“ brevi et tam inopinato convaluisse.—

“ Hinc

“ Hinc, magnam et plane miram vim Ima-
“ ginationis et pathematum ad corpus affi-
“ ciendum edocemur. Haecce, in morbis
“ sanandis, nimium neglecta, quos, fere so-
“ la vi medicamentorum sanare conamur.—
“ Hinc fit, ut, idem remedium, in eodem
“ etiam homine, non semper effectus eof-
“ dem praestat, atque, ut vulgaria medica-
“ menta, medicis circumforaniis temere ad-
“ hibita, saepe prosperrime cedunt; et fere
“ in aegrotis meticulosis, et suspicacibus in-
“ utilia omnino sunt *.”

Ita tentamini huic majoris, quam pro so-
lita, molis finem imponam. Quorundam
aliorum effectuum Imaginationis, quam quae
ad rem, de qua hic agitur, pertinent, memi-
ni; quo alios ad vim Imaginationis variam
latius altiusque investigandam perinde ac
illius dignitas et utilitas postulent, accen-
dam. Quasi haud a re hic proposita alie-
num, an fides Imaginationem unquam co-
mitetur, quaesivi; et eadem de causa pluri-
bus in verbis de nexu, qui inter eam et pathe-

S

mata

* Lind's Treatise on the Scurvy.

mata intercedit, differui.—Pauci tantum morbi in hoc opusculo memorantur; cum enim minime mihi sperare licebat me rem totam pro dignitati perquirere posse, tantum exempla quaedam ad utilitatem ejus in medicina illustrandam expromere statui.

Quidam forsan mihi vitio vertant, me fascinationem, et vim quam in tenerum foetum exercet Imaginatio matris omnino praetermisisse. Has res optime scio omni tempore a vulgo multum laudatas, nec me latet philosophos et medicos summi nominis non defuisse qui fidem de his stabilire conati sunt. De rebus tam dubiis, tam alta caligine mersis, me nihil certum statuere posse lubenter fateor. Qui autem viribus mentis majoribus praeditus, et magis faustis sub auspiciis eas aggressus fuerit, illi forsan felicius cedant. Mihi sat erit has res, et eas de quibus differui, procul ostendisse; et si quem, ei monstrando res ita indagatione dignas, tenues hi mei conatus accenderint, hoc me plurimum semper juvabit.

